

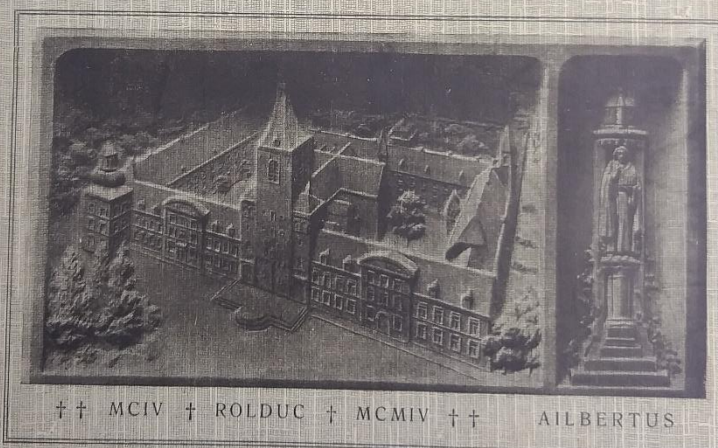
DE EERBIEDWAARDIGE PRIESTER AILBERTUS,
STICHTER VAN ROLDUC.

GEDENKSCHRIFT

UITGEGEVEN BIJ GELEGENHEID VAN HET

ACHTSTE EEUWFEEST DER STICHTING VAN ROLDUC,

DOOR Dr R. CORTEN, DIRECTEUR.

MAASTRICHT

STOOMDRUKKERIJ EN CLICHÉFABRIEK VICTOR SCHOLS,

1904.

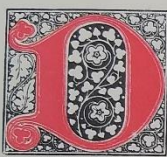
Aan mijn broeder
den hoogeerwaarden Heer Petrus Corten,
Kanunnik, Plebaan-Deken emeritus der
Kathedrale kerk van Roermond,
Oud-leeraar van Rolduc.

De Eerbiedwaardige Priester Hilbertus,
Stichter van Rolduc.

19
L. S.

STOOMDRUKKERIJ EN CLICHÉFABRIEK VICTOR SCHOLS, MAASTRICHT.

Een woord over de „Annales Rodenses”.

E trouwe, oorspronkelijke levensbeschrijving van AILBERTUS, den stichter van ons Huis, die wij, bij gelegenheid van het achtste eeuwfeest, allen, die Rolduc een warm hart toedragen in dit gedenkschrift aanbieden, is genomen uit de „Annales Rodenses”, een beroemd handschrift, dat in het midden der twaalfde eeuw door een der kloosterheeren van Rolduc, (destijds Rode of Kloosterrode genoemd) vervaardigd werd en nog heden bestaat. De Abdij bewaarde deze voor haar zoo hoogst belangrijke bladzijden, welke de authentieke, door een tijdgenoot geschreven geschiedenis van de stichting zelve en van hare eerste ontwikkeling bevatten, gedurende vele eeuwen met groote zorg en innige piëteit; de rampen, die haar in den loop der eeuwen zoo zwaar troffen en haar zoovele kostbaarheden ontrukten, vermochten het boek harer wording niet te vernielen, totdat de schat eindelijk bij de opheffing der abdij tegen het einde der 18de eeuw verdween. Het manuscript kwam in handen van den bekenden geschiedvorschcr uit Aken, den Archivaris Christiaan Quix. Hoe dit gebeurd is, blijft voor ons een raadsel. Archivaris in het klooster was destijds de beroemde geschiedschrijver P. S. Ernst. Wij kunnen niet aannemen, dat het belangrijke stuk aan diens waakzame oogen ontgaan is, daar hij de andere kostbare stukken uit dien tijd gered heeft; nog veel minder, dat hij het manuscript door verkoop of door schenking vervreemd zou hebben. Het wil ons voorkomen, dat de Heer Quix het

handschrift van „zijn vriend” Ernst ter leen heeft ontvangen tot voorbereiding van de uitgave der Annales Rodenses, van welke uitgave wij later zullen spreken, en dat het manuscript te goeder trouw in de boekerij tot na ’s mans dood gebleven is. Het is slechts een gissing, maar: habent sua fata libelli en hoe vaak treft juist zulk lot boeken en schriften! Elke opheldering zal ons aangenaam wezen.

Wat er van zij, het handschrift bleef na den dood van Ch. Quix (1843) in de nalatenschap tot 14 Jan. 1848. Wel had het Seminarie van Rolduc — de Abdij was verdwenen en Ernst zelf was in 1817 gestorven — een bod gedaan van 50 thaler aan den erfgenaam Hubert Quix, maar zonder gevolg.

Op bovengenoemden datum kocht de Pruisische Regeering door bemiddeling van den Kön. Ober-Bibliothecaris Pertz de door Ch. Quix nagelaten handschriften en oorkonden, onder welke de Annales Rodenses „das bei weitem wertvollste Stück der Sammlung”, voor de som van 430 thaler en sedert dien dag rust het handschrift in de koninklijke Bibliotheek van Berlijn onder de codices latini n° 365.

Op ons verzoek werd door de welwillende tusschenkomst van den Heer R. Pick, Archivaris te Aken — hem zij daarvoor onze beste dank betuigd — het handschrift naar Aken gestuurd en waren wij in de gelegenheid het op ’t stadsarchief in te zien en te bestudeeren; tevens werd door den Heer V. Schols van Maastricht in ’t oorspronkelijk folio-formaat een prachtige phototypie ver-

waardigd van de bladzijden, die op het leven van Ailbertus betrekking hebben.

Het origineel der Annales bestaat uit 22 groote bladen perkament, waarvan twee bladen n.l. het 3de en 6de van de eerste katern vervangen zijn door papier, waarop de tekst omstreeks het einde der 17de eeuw door Abt Nic. Heyendal is overgebracht. Behoudens eenige woorden, die wegens groote inktvlekken niet meer te ontcijferen zijn, is het nog zeer goed leesbaar. De schrijver, die zich omstreeks het jaar 1148 aan den arbeid zette, het verhaal der gebeurtenissen van 1104 tot 1152 met ongeveer hetzelfde schrift neerschreef en van 1152 tot 1157 op verschillende tijdstippen nog enkele regels er aan toevoegde, is met zeer veel nauwkeurigheid te werk gegaan, zooals blijkt uit het groot aantal tekstverbeteringen, die hij eigenhandig aanbracht.

Wat den inhoud betreft, zijn de Annales Rodenses van groot historisch belang en hare geloofwaardigheid wordt algemeen door de geschiedschrijvers erkend. Zoo getuigt Pertz, die ze in de Monumenta Germaniae opnam: „.... et in universum scriptorem chartarum publicarum auctoritate bene instructum negotia sui temporis referre conspiciamus.” (1)

De Leidsche Hoogleraar Dr. P. J. Blok noemt in zijne Geschiedenis van het Nederlandsche Volk onder de middeleeuwsche geschiedbronnen: „voor het Limburgsche vooral de uiterst belangrijke Annales Rodenses, uit het midden der 12de eeuw, geschreven in het klooster bij Rolduc, en belangrijk vooral hierom, omdat wij overigens uit zoo ouden tijd voor die streken weinig anders hebben dan de weinig beteekenende wonderverhalen van Jocundus (1088) in zijne Translatio Scti Servatii.” (2)

De schrijver van Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter bis zur Mitte des dreizehnten Jahrhunderts, de voor 't historisch onderzoek zoo verdienstvolle W. Wattenbach, vermeldt onze Annales in de volgende waardeerende woorden: „Recht merkwürdig sind die erst in neuerer Zeit bekannt gewordenen Annalen von Klosterrath unweit Aachen, eine 1152 nach Ur-

kunden und persönlicher Erinnerung sorgfältig gearbeitete Klostergeschichte, kurz fortgeführt bis 1157.” Na op de betrekkingen, die Rolduc met het Beiersche klooster Raitenbuch en het stift Salzburg onderhield, gewezen te hebben, besluit hij: „Doch auch abgesehen von dieser merkwürdigen Berührung so entfernter Stiftungen ist die Entwicklungsgeschichte von Klosterrath selbst lesenswerth und lehrreich.” (1)

Ten slotte geven wij nog het oordeel van Sylv. Balau, die in zijne critische studie: *Les sources de l'histoire de Liège au moyen âge* van den schrijver onzer Annales zegt: „.... tout chez cet écrivain, fait l'impression d'un homme de bonne foi et d'un soigneux annotateur des événements.” (2)

De Annales Rodenses schijnen aan de middeleeuwsche annalisten en kroniekschrijvers geheel onbekend gebleven te zijn. Wel bestaat er eenige verwantschap met de Annalen van Aken, die omstreeks het jaar 1170 geschreven zijn (3), doch het is niet zeker, of de Akensche schrijver de Annales Rodenses gekend heeft, daar beide schrijvers eene gemeenschappelijke bron kunnen gehad hebben.

Eerst in de 17de eeuw treffen wij geschiedschrijvers aan, die onze Annales gebruikt hebben. Wij noemen hier in de eerste plaats den vriend en vereerder van abt Balduinus ab Horpusch, Joannes Noppius, die in zijn Aacher Chronick van het jaar 1632 blz. 150-152 over Rolduc's stichter bijzonderheden mededeelt, welke blijkbaar aan de Annales ontleend zijn. Eenigen tijd later ontmoeten wij den bekenden Luikschen schrijver Barth. Fisen S. J., die in zijne Flores Ecclesiae Leodiensis van 1647 blz. 419-421 een levensverhaal geeft van Ailbertus, hetwelk, zooals hij zelf aangeeft, getrokken is uit een „Perantiquus liber Rodensis.” Voor zoover ons bekend is, hebben wij hier de eerste gedrukte levensgeschiedenis van onzen stichter. Ofschoon ze niet volledig is en o.a. Ailbertus' stichting van Clairefontaine niet vermeldt, ligt het toch voor de hand, dat dit „overoud boek” geen ander was, dan onze Annales Rodenses.

Op het einde der 17de eeuw maakt de geleerde

(1) MG. SS. XVI. 689.

(2) Deel I (1892) 364.

(1) Uitg. v. 1893-94. Deel II, blz. 414.

(2) Blz. 407 (1903).

(3) MG. SS. XVI 684-687.

en beroemde Abt Nic. Heyendal een zorgvuldig afschrift van het middeleeuwsch handschrift en vervolgt met meesterlijke hand de annalen tot het jaar 1700. Zijn hoogst merkwaardig handschrift berust in ons Archief. Den geleerden Abt dankt de uitgever van Gallia Christiana de verhandeling: *Notitia Monasterii et Abbatum Rodensium* gedrukt in tom. III col. 1003-1008.

Ook de Bollandisten hebben onze annalen gekend en het door hen vervaardigd afschrift wordt nog in de Koninkl. Bibliotheek van Brussel bewaard. De levensgeschiedenis van Ailbertus achten zij merkwaardig genoeg, om haar in de *Acta Sanctorum* eene plaats in te ruimen — gelijk zij uitdrukkelijk verklaren —; maar zij lieten ze achterwege, wijl zij zich moesten bepalen tot de levensbeschrijving van die Heiligen, wien de Kerk als zoodanig openbare eer bewijst. Wij halen hunne woorden letterlijk aan:

Albertus, nobilis Belga, et aliquot monasteriorum conditor, hac die ut venerabilis, et vitae sanctitate conspicuus, commemoratur a Fisenio in Floribus ecclesiae Leod. quia in dioc. Leod. condidit Rodam, monasterium Ord. S. Aug., quod et deinde usque ad mortem rexit per annos octodecim. Obiit autem ut in vetusta Vita Ms., quam ante me habeo, simplici stylo narratur, anno 1122, die XIX Septembris, uti etiam scribit Fisenus, qui Vitae dat compendium.... Digna esset Vita venerabilis Alberti, quae locum haberet in Opere nostro, nisi modo propositum nobis esset de aliis non agere, quam qui cultu honorantur publico, quo Albertum coli non invenio. Itaque de eo videri potest Fisenus jam laudatus.

ACTA SANCTORUM Sept. VI p. 5 col. I 1757.

Den grooten geschiedvorschcr S. P. Ernst komt de verdienste toe onze Annales in wijderen kring bekend gemaakt te hebben. Men leze zijne *Histoire du Limbourg* door Lavalleye 1837-1847 uitgegeven. Hij ook brengt ze ter kennis aan W. A. van Spaen, die ze met lof vermeldt in zijne „Oor-

deelkundige Inleiding tot de Historie van Gelderland”:

„Wij zijn de eerste opgave van dit gewigtig „stuk, 't welk, het grootste licht op onze oude „Geldersche geschiedenissen verspreidt, en meer „andere belangrijke narichten, aan den Heer Ernst, „Pastoor van Afdcn, en voorheen Geestelijk Heer „en Bibliothecarius van Kloosterrade verschuldigd, „hem hier voor openlijk onzen dank betuigende.” Deel II nota 30 bl. 90.

Slechts tweemaal verscheen het manuscript in druk. Wel werd in het jaar 1836 een poging daartoe gedaan door den Archivaris Quix, die in zijne „*Invitation à la souscription des Annales de Rolduc*” schrijft: les annales non imprimées de la ci-devant abbaye nommée „Kloosterrath” ne sont pas moins importantes pour l'histoire des pays entre le Rhin, la Meuse et la Moselle que pour l'histoire universelle du moyen âge.... L'ouvrage paraîtra aussitôt que la subscription garantira les frais très considérables.

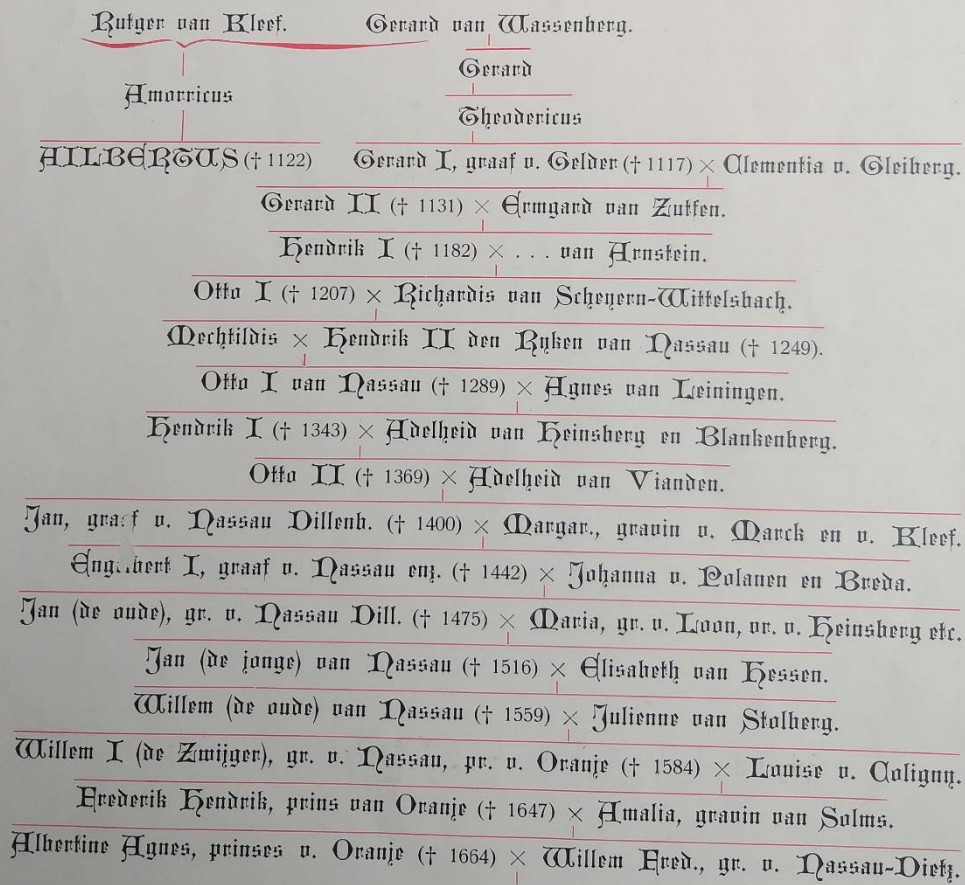
De inschrijving dekte blijkbaar de kosten niet — en de Annales zagen niet het licht.

De eerste editie van het oorspronkelijk middeleeuwsch handschrift tegelijk met de voortzetting er van door Heyendal had plaats bij gelegenheid van het verschijnen der *Histoire du Limbourg* par M. S. P. Ernst publiée par Ed. Lavalleye, van welk werk de Annales het bijvoegsel vormen en zevende deel. Tot die uitgave heeft eene copie van het manuscript gediend, die nog berust in het Archief van het Seminarie te St.-Truyen.

De tweede editie had plaats in het jaar 1859. Door de zorgen van Pertz en Wattenbach werd het door deze beroemde mannen hoog geprezen handschrift met alle nauwkeurigheid overgenomen in de *Monumenta Germaniae* tom. XVI pag. 688-723.

In dit gedenkschrift beperken wij ons bij de bladzijden, welke op den stichter en de stichting van Rolduc betrekking hebben.

erwantschap van Hilbertus van
Ankoning, stichter der Abdij Rolduc,
met het Koninklijk Huis van
Oranje-Nassau door de Graven van Gelder.

Hendrik Casimir, graaf van Nassau-Dietz († 1696) × Amalia v. Anhalt-Dessau.

Jan Willem Friso, gr. v. Nassau-Dietz, pr. van Oranje († 1711) ×
Maria Louise van Hessen-Kassel.

Willem IV prins van Oranje-Nassau († 1751) × Anna van Groot Bretagne.

Willem V prins van Oranje-Nassau († 1806) × Fred. Sophia Wilh. v. Pruisen.

Willem I koning der Nederlanden, groothertog van Luxemburg, prins van Oranje-Nassau († 1843) × Frederica Louisa Wilh., prinses van Pruisen.

Willem II koning der Nederl. († 1849) × Anna Paulowna, grootv. v. Rusland.

Willem III koning der Nederl. († 1890) × Adolheid Emma Wilhelmina Theresia,
prinses van Waldeck en Pyrmont.

WILHELMINA Helena Paulina Maria, Koningin der Nederlanden, prinses
van Oranje-Nassau, gehuwd den 7^{den} Februari 1901 met Z. Kon. Hoogheid
Prins Hendrik van Mecklenburg-Schwerin.

Onthullingslied.

Triomf! Triomf! Als 't golvenloeiën
Zoo bruisé 't lied der dankbre vreugd!
Reeds sluit zich d'achtste kring der eeuwen, —
Nog straalt Rolduc in eenmge jeugd!
Triomf! Triomf! Rijs voor onze ogen,
ALBERTUS, Vlaanderen's fiere zoon,
Wiens bloed nog stroomt in 't hart der Eedle,
Die roemvol heerscht op Neerlands troon.

Triomf! Triomf! Wij schouwen blijde
Op 't heerlijk beeld in blanken steen.
Wijs, KUNSTenaar, fier ons op Uw kerke,
Een meesterstuk uit 't graum verleen!
Verkond ons, PRIESTER, den Driëene —
Wat stormen huilden om dit Huis,
Rolduc bleef trouw zijn God, zijn Kerke, —
Wij zweren trouw aan 's Heeren Kruis!

uert in flandriensi puincia duo nobiles germani fr̃es. apud selm p̃olaria potentes quorū alter
 gentilis. & alit uocabat̃ ruitgeris inuicti uidel patrie & reipublice tutores. In grauissimis cont̃
 se exortis a principibz terre illi p̃liis. contuler̃t se obsequio romani impatoris. qui locauit gerardū apud Was
 ienberch & ruitgerū apud C. lue. thachis itq; tot & tantis terrarū beneficiis. ut & ipsi & eorū polie
 ri sexq; felicitate principes facti sint hui regionis. Hic igit nobili ex p̃genie. in natali eorū terra remanen
 te surrexit uir illustis amoricius nomine. habitans quidē apud oppidū cui nom̃ est Ant hōr. ne longe
 a thornaco ciuitate. Ciuitas hec sita est in consinio Brabantie & flandriensis puincia in a sin
 qd̃ xclēda nuncupat̃. in aglonari illi latere opiosa exstans & fecunda effluenti reipub̃itate. Illi. i. s̃e
 miate pontificalis cathedre. Oppidū uē p̃dictū uersus occidentē a ciuitate est sitū. in australi p̃dicti thornaci u
 litore. quasi itinere inuē leuē. ubi p̃dictus uir ille dicitur est habitasse. Qui cū nobilis esset uir. nobili quāq; con
 ducta uxore. genuit ex ea dilectissimos sibi liberos. & p̃ naturali iure sibi diligendos. unū tamē p̃cipue quasi illi
 felicitatis p̃seus dilexit ante alios. cui uocabat̃ Ailbertus. qui etiā ab aliis & omnibz aliis est adamat̃.
 Vnde p̃rogato quasi p̃phetali consilio. dilectissimū sibi puerū non relinquere apud se. tradidit illū thornacen
 si ecclē lit̃az officio. & clericali religione informandū. ut ad nōm̃is eiusdē factus ecclē. ibidē cū ceteris
 dñō dō seruaturis diuine religionis p̃solueret obsequiū. Ecclē hec pontificali cathedra insignis est & p̃cellens
 dignitate. que etiā tunc int̃ alias religione p̃ollebat & honore. Vbi transacta etate illa quē sub magistratū
 ferula constat educanda. uocū uouit dō iuuentute etiā transcensā. mūditū penitus se relicturū. ad
 inuente se saluatoris clementiā. It̃ ne interī fortasse aliquē infirmū tamē p̃tatis sue a sua clericali oīu it
 missione. quā dñō spoponderat seruare. si oculis & leuitatibz tanto uacaret. ut in or. in o
 in philosophis & lit̃ahb. meditari disciplinis. sub p̃uilo sibi p̃ceptore. unde scolis
 extitit canonicus ecclē. p̃ eo qd̃ fecit sibi non inuenerit ibi in p̃fectu lit̃ali
 p̃ uotis accepto. quāsi hoc ad tempus deferuere posset dñō. cū in causa reip̃ n
 quasi primus omnū doctor artū liberaliū. arbitriū etiā in docendo ob
 t̃. transacto interea tēpore scolaris eius doct̃rīnē. f̃ & sacerdotali dignit̃
 tū ponens sibi in corde. qd̃ hoc officio dignū dñō de p̃posset seruire & ecclēsticis solummodo discipli
 nis cepit uacare. manū subtrahens penitus ab omī mundiali impeditione. Nā & corpus statim continu
 is affectis ieiuniis. & orationes p̃locis plangauit uigiliis. & beneficia largius circūquaq; pauperibz
 distribuit & egenis. Vnde fama bonę opinionis eius ubiq; in p̃lū se diffundente. expeperunt eum uniuersi
 laudibz extollere. qd̃ uere dī seruus esset ille. qui tanta sui castigatione & tā religiosa dō seruaret habi
 tudine. Hic enī diebz rāz habebat & laude dignū. p̃prio aliquē arbitrio castū uideri & religiosū
 uosacerbos audito se uidet̃ fauore uano extolli a p̃p̃lo. tēptant occulte egredi de terra nemine sibi
 consilio. sperans iam implere uocū qd̃ adolescens uouerat dñō. si p̃uentus est a suis quibz dā amicis & re
 tractus. & ne eos relinqueret sacramento ad iurationis constructus. qd̃ dī scilicet actū uoluntate op̃is ad

Leven van
Den Eerbiedwaardigen Priester Hilbertus,
 Stichter van Rolduc.

ER leefden in het land van Vlaanderen twee edellieden, volle broeders naar den bloede, roemrijk en machtig in de wereld; de een heette Gerard, de andere Rutger, heiden onbezweken verdedigers van hun land en zijne vrijheden. Dientengevolge geraakten zij in groote moeilijkheden en bloedigen strijd met de verbonden aanzienlijken in dat gewest; zij gingen over in den dienaar van den Roomschen keizer, die Gerard bij Wassenberg en Rutger in de buurt van Kleef een verblijf aanwees en hen begiftigde met zoovele en zoo uitgestrekte bezittingen, dat zoowel zij als hunne nakomelingen, door het geluk begunstigd, de machtigste heerschers in onze heele streek zijn geworden. Uit het adellijke nageslacht nu dezer mannen, in hun geboorteland achtergebleven, was een roemrijk man gesproten, Amoricus genaamd, die bij Antoing, een versterkt stadje niet ver van Doornik woonde. Doornik ligt op de grensscheiding van Brabant en Vlaanderen, op den rechter oever van de rivier de Schelde; het is een rijke stad met bloeienden handel en nijverheid en als bisschopszetel hoog in aanzien. Ten westen van deze stad, op den linkeroever van de Schelde ligt op ongeveer een uur afstand het stadje Antoing, de woonplaats van Amoricus, zooals wij zeiden. Deze, een edelman

Fuerunt in Flandriensi provincia duo nobiles, germani fratres, apud saeculum praeclari et potentes, quorum alter Gerardus, et alter vocabatur Rutgerus, invicti videlicet patriae et rei publicae tutores.

Unde gravissimis contra se exortis a principibus terrae illius praeliis, contulerunt se obsequio Romani imperatoris, qui locavit Gerardum apud Wassenberch, et Rutgerum apud Clive, traditis utrique tot et tantis terrarum beneficiis, ut et ipsi et eorum posterī ex rerum felicitate principes facti sint huius regionis.

Horum igitur nobili ex progenie, in natali eorum terra remanente, surrexit vir illustris Amoricus nomine, habitans quidem apud oppidum, cui nomen est Anthonium, non longe a Thornaco civitate. Civitas haec sita est in confinio Brabantiae et Flandriensis provinciae, iuxta flumen quod Xelda nuncupatur, in aquilonari illius latere, copiosa existens et faecunda effluenti rerum ubertate, et illustris dignitate pontificalis cathedrae. Oppidum vero praedictum versus occidentem a civitate est situm, in australi praedicti fluminis littore, quasi itinere unius leucae, ubi praedictus vir ille dictus est habitasse. Qui cum nobilis esset vitae, nobili

in den besten zin des woords, — zijn geheele levenswandel getuigt het — huwde eene jonkvrouwe, evenals hij van adel. De kinderen uit dit huwelijk gesproten had hij zeer lief; hadden zij geen recht op de genegenheid eens vaders? Een hunner echter, Ailbert genaamd, was de lieveling zijns vaders, als was deze zich te voren bewust van Gods zegeningen over dat kind. Ook buiten het gezin was deze meer dan de anderen het voorwerp van ieders genegenheid. Toen Amoricus dan, als op goddelijke ingeving, reeds vroegtijdig het besluit had genomen, den dierbaren zoon niet in de wereld te laten, vertrouwde hij hem toe aan de kerk van Doornik, om er onderwezen en tot den geestelijken stand opgeleid te worden, ten einde later als kanunnik dier zelfde kerk met de andere godgewijde mannen de heilige Diensten te verrichten. De kerk van Doornik stond hoog in rang en aanzien door haar bisschopszetel; ook destijds [in den onzaligen investituurstrijd] muntte zij boven de andere uit door de eerbiedwaardigheid en heiligheid harer geestelijkheid. Toen de knaap het gewone onderwijs en de roede van den meester ontgroeid was, deed hij de gelofte om zich met Gods genadige hulp geheel uit de wereld terug te trekken, wanneer hij den mannelijken leeftijd bereikt had. En bang, dat hij in dien tusschentijd, uit zwakheid, der jeugd eigen, misschien van het rechte pad zou afwijken en ontrouw worden aan de heilige gelofte, God zelf gedaan, als hij zoo lang geene of min ernstige bezigheden had, stelde hij zich onder de leiding van een leermeester en begon zich met de borst toe te leggen op de wijsbegeerte en de overige vrije kunsten. Geen wonder dat hij, na afloop der studiën aan de zelfde stiftkerk, waarvan hij kanunnik was, tot magister werd bevorderd, want in geleerdheid vond hij er zijn weerga niet.

Gretig aanvaardde hij die betrekking, overtuigd, dat hij ook als leeraar voor tijd en wijl den Heer kon dienen — wereldsche eerezucht toch was bij hem niet in het spel — en werd zoo, als de eerste van allen, Doctor in de letteren, oordeelende, dat hij ook in het leerambt Gode welgevallig kon zijn.

Intusschen was de tijd, dien hij aan het onderwijs zou besteden, verstreken en daar hij zich steeds hoogere geestelijke volmaaktheid ten doel

quoque conducta uxore, genuit ex ea dilectissimos sibi liberos, et pro naturali iure sibi diligendos; unum tamen praecipue quasi illius felicitatis praescius dilexit ante alios, cui vocabulum erat Ailbertus, qui etiam ab alienis prae omnibus aliis est adamatus.

Unde praecogitato quasi prophetalis consilio, dilectissimum sibi puerum non relinquere apud saeculum, tradidit illum Thornacensi aecclesiae litterarum officio et clericali religione informandum, ut canonicus eiusdem factus aecclesiae, ibidem cum ceteris domino Deo servituris divinae religionis persolveret obsequium.

Aecclesia haec pontificali cathedra insignis est, et praecellens dignitate, quae etiam tunc inter alias religione pollebat et honore.

Ubi transacta aetate illa quae sub magistri ferula constat aeducanda, votum vovit Deo, iuventute etiam transcensa mundum penitus se relicturum, adiuvante se Salvatoris clementia.

Et ne interim fortasse aliqua infirmitate aetatis suae a sancta deviare potuisset promissione, quam Domino sponderat servare, si oculis et levitatibus tanto vacaret tempore, ipse coepit cum omni studio in philosophis et liberalibus meditari disciplinis sub proviso sibi praeceptore, unde scolis transactis magister est promotus eiusdem cuius extitit canonicus aecclesiae, pro eo quod secundus sibi non inveniretur ibi in profectu litteralis studii.

Quo ipse officio pro votis accepto, quasi hoc ad tempus deservire posset Domino, cum in causarum non esset ambitio, factus est quasi primus omnium, doctor artium liberalium, arbitrans etiam in docendo obsequium se praestare Deo.

Transacto interea tempore scolaris eius doctrinae, functus est sacerdotali dignitate, ascensiones virtutum ponens sibi in corde, quod hoc officio

stelde, wijdde hij zich aan de priesterlijke bedieningen — in dien werkring immers zou hij God meer uitsluitend op waardiger wijze kunnen dienen — en trok zich terug van al wat in de wereld hem een hinderpaal tot zijn verheven roeping kon wezen. Want onverwijld begon hij zijn lichaam te kastijden door aanhoudend vasten; lange nachten bracht hij in gebed en overweging door, en deelde met buitengewone mildheid wijd en zijd in den omtrek aan armen en behoeftigen zijne weldaden uit.

Weldra verbreidde zich de faam van zijn heiligen levenswandel overal bij het volk en in geheel het land begon men met hoogen lof van hem te spreken: het moest wel een man zijn naar Gods hart, die door zoo strenge verstervingen en zulke innig vrome levenswijze den Heer diende, zoo zeide men. In die dagen immers gold het als een loffelijke uitzondering, wanneer men iemand aantrof, die uit eigen beweging een kuisch en vroom leven leidde.

Maar toen de priester hoorde, dat hij door het volk met ijdele loftuitingen opgehemeld werd, poogde hij heimelijk, zonder dat iemand er van wist, het land te verlaten, in de hoop, dat hij op die wijze de gelofte kon vervullen, die hij als jongeling Gode gedaan had. Maar eenige zijner vrienden voorkwamen hem, hielden hem met geweld terug en dwongen hem zelfs zich onder eed te verbinden, dat hij hen niet zou verlaten: dat dit met Gods wil geschiedde, bewijst tot op den huidigen dag zijn werk. Want terstond gaf hij zijn vermogen en bezittingen aan de armen en noodlijdenden, kastijde hij zijn lichaam door strengere ontberingen, rekte nog meer zijn gebeden en nachtwaken en bouwde ten slotte daar ter plaatse eene kerk, waaraan hij kosten noch moeite spaarde.

Terwijl nu Gods dienaar hiermee bezig was, werd hem — en dit gebeurde vaak — in visioenen de plaats getoond, waar thans het schoone klooster van Rode prijkt.

Voornoemde kerk, door Ailbertus zelf gesticht, ligt bij Doornik, ten westen der stad, op een niet ver afgelegen heuvel en werd, enkele jaren na den bouw, tot een klooster ingericht voor de kanunniken, die zich daar tot 's Heeren dienst vereenigd hadden. Hun getal groeide zoo aan, dat er ten laatste op dien engen heuvel gebrek aan ruimte

dignius Deo et devotius posset servire, et ecclesiasticis solummodo disciplinis coepit vacare, manum subtrahens paenitus ab omni mundiali impeditione.

Nam et corpus statim continuis affecit ieiuniis, et orationes prolixis prolongavit vigiliis, et beneficia largius circumquaque pauperibus distribuit et egenis.

Unde fama bonae opinionis eius ubique in populum se diffundente, coeperunt eum universi laudibus extollere, quod vere Dei servus esset ille, qui tanta sui castigatione, et tam religiosa Deo serviret habitudine.

His enim diebus rarum habebatur et laude dignum, proprio aliquem arbitrio castum videri et religiosum.

Quo sacerdos audito, se videlicet favore vano extolli a populo, temptavit occulte egredi de terra nemine sibi conscio, sperans iam adimplere votum, quod adolescens voverat Domino.

Sed praeventus est a suis quibusdam amicis et retractus, et ne eos relinqueret sacramento adiurationis constrictus; quod Dei scilicet actum voluntate, opus adhuc demonstrat illius.

Nam statim facultates suas et possessiones in egenos dispersit et pauperes, et seipsum acrioribus maceravit ieiuniis, et prolixius insistebat orationibus et vigiliis, et postremo aedificavit ibidem aecclesiam sumptu et dispendio proprii laboris.

Porro Dei famulo id interim agente, demonstratus est ei frequenter in visionibus situs loci huius, qui nunc Rodensi monasterio est decoratus.

Aecclesia autem praedicta, ab ipso constructa sacerdote, sita est iuxta Thornacum ab occidua civitatis parte, in quodam videlicet colle, a loco non longe; et post aliquot constructionis suae annos, congregatis illic fratribus canonicis, facta est eis monasterium religionis. Ubi tandem, dum in arto colle pro sui multitudine non possent per-

huc demonstrat illi. Nam statim facultates suas & possessiones in egenos disposuit & pauperes. & seipsum
 acrioribus maceravit ieiuniis. & pluris insistebat orationibus & vigiliis. & postremo edificavit ibidem eccliam
 sumptu & dispendio proprii laboris. Porro dñi famulo id interī agente. demonstratus est ei frequentē in visio-
 nibus situs loci huius. qui nunc Rodensis monasterio est decoratus. Ecclesia autē p̄dicta ab ipso constructa sac-
 dote. sita est iuxta thornacū ab oculua civitatis parte. in quodā vi lē colle. a loco non longe. & post
 aliquot constructionis sue annos congregatis illis fratribus canonicis. facta est ad monasteriū religionis. Vbi
 tandem dū in arcto colle p̄ sui multitudinē non possent p̄manere. & quia difficile erat eis necessaria quęq; sup
 ardua contrahere. construxerūt sibi monasteriū in planitie. int̄ collē videt & civitatē. in prato sitū. qđ ex sita
 loci in prato est nuncupatū. sup̄ ordinatis fratribus. qui etiā ibi diuini celebrant ministeriū. Illi vero monasteriū
 fr̄i ecclie quo & hū Rodenses habitū utunt & scemate. ut et nigra capta. suppellecto qđ & uniusa interiore. Consi-
 mata igit p̄dicta quā sacdos construxerat ecclia. & ad usū diuini cultū consecrata. egressus est ipse de parali ter-
 ra versus orientē itinere directus comitantib; secū duob; germanis fratribus. quęq; alt̄ thymon & alt̄ uocabat. essal
 gerus. quib; ipse erat tertius. cōp̄ante dño qui direxit eos. qđ fideles & solones scē trinitatis cultor. suus
 esset sacerdos. Et collecto itinere non longo a ciuitate. cōperunt int̄ se mutuo conferre. quonā poti⁹ gressū
 possent dirigere. cū in p̄uise ignari essent vię. unde sacerdoti incidit in corde. int̄ renū & oīa locū incertū querere.
 ubi ex proprio labore dño posset deseruire. quasi hoc illi etiam p̄uise reuelaret dñi. a quo duob; ei ut credebatur in natū
 terra situs a Rodensib; ecclie totiens est demonstratus. qui int̄ renū & oīa consilii positus. Et p̄terito trajecten-
 si oppido circueierunt ubiq; partes alp̄arū sine prosperitate inquisitionis sue. quia nusquā inuenierunt
 locū ubi sacdos uellet p̄manere. quasi disposuisset dñs cum quāvis nesciū in Rodensem locū pducere. Sacerdos
 p̄terea & fr̄es eius natione erant cognati comitis Gerardi de Gelren. & dōfinū de Hemelberch. & comitis Henrici
 de Rikenbach. & comitis Theodrici de elyue. quos parit & hos eodē tempore constat uita uigasse. Illi enī fuerunt
 p̄nepotes duob; fr̄m illoy flandrensiū. unde narratio hec sup̄ sit eordū. ex quoy etiā p̄genit̄ tres istos fr̄s ecclie se
 p̄cessisse. Illoy ergo consanguineus esse sacdos & fr̄es eius noluit tam ad eos quasi subsidii petitiuū gressū diuer-
 tire. quia idē dō comendauit spem p̄grinationis. Hic dieb; ingressus est suū Rodensē castrū comes Ad-
 elbertus de Saphenberch dictus. quasi dñi nutu illis sacerdoti occurrurus. qđ postmodū rē cōp-
 bant euentus. Conq; iste nobilis fuit natione si p̄uictus etate. cui etiā int̄ cetera quę habuit plurima.
 priū fuit alodū huius Rodensis parochie. Vxor uero comitis uocabat Alachileb. magne in xp̄o ut serbat
 deuotionis. quę illi iā senū ex etate parili unū genuerat filiū nomine Adolphu. utriq; dilectionē sup
 aurū & topā non solus quippe fuit heres illoy. sacerdos uero agens int̄ eā gressū iuxta Rodensē castrum
 ad comitē est ingressus. significata ei p̄grinationis sue causa cū supplicatione subiecta. qui concessit ei in
 suis ubiq; terminis locū querere uellet quippe illi si huius aptū op̄i inueniret libent̄ acquiescere. Unde p̄l-
 lustratus ubiq; nemorib; circa ualles & riuiolos. quasi ex his duob; aptior habitatio sit & situs. planū qđ dā est
 ingressus. cui facie recognouit se adhuc in flandria existens creberrimis aspexisse uisionib; Cum autē lo-
 cus exterius arborib; ubiq; circūpositus & in medio herba floridus. & in introitu sui latere fontis ubi tace

was; daarbij kwam de moeilijkheid van transport, ook van het onontbeerlijke naar die steile hoogte. Daarom bouwden zij zich een klooster in de vlakke, tusschen den heuvel en de stad en, daar dit nieuwe gebouw in een weide lag, noemde men het in *prato* „ter weide”, terwijl men het zóó regelde, dat ook boven op den heuvel broeders bleven om den heiligen dienst te verrichten. De broeders nu van dat klooster hebben dezelfde kleederdracht als de onze hier te Rode, een zwarte kap, een koorhemd en eene tunica als onderkleed. Toen dan de kerk, door Ailbertus gebouwd, voltooid en tot den eeredienst gewijd was, verliet hij zijn geboorteland en richtte zijne schreden naar het Oosten; twee zijner broeders naar den bloede vergezelden hem, van welke de eene Thyemo en de andere Walgerus heette, terwijl hij zelf het drietal voltooide; de Heer, die hen leidde, bevestigde door zijne bescherming, dat zijn priester een trouw en onberispelijk vereerder der Heilige Drievuldigheid was. Even buiten de stad gekomen begonnen zij onder elkander te bespreken, welke richting zij zouden kiezen, daar zij blind een weg hadden ingeslagen en niet wisten waarheen deze leidde. Toen viel het den priester in den zin een woest terrein op te sporen tusschen Rijn en Maas, waar hij zelf een klooster zou bouwen om den Heer te dienen. Zeker ook was dat een openbaring van God, die hem reeds lang te voren, zooals men meende, in in zijn geboorteland zoo vaak de plaats had aangetoond, waar nu de kerk van Rode staat, en die, zooals bekend is, tusschen Maas en Rijn gelegen is. Zij gingen voorbij de stad Maastricht en doorreisden van alle kanten al zoekende de oeverstreken, maar zonder gevolg; nergens vonden zij eene plaats, waar Ailbertus zich metterwoon wilde vestigen. Het schijnt wel, dat hij door Gods beschikking, buiten zijn weten, gedwongen werd zijne reis voort te zetten tot het land van Rode.

Immers Ailbertus en zijne broeders waren in den bloede verwant met graaf Gerard van Gelder, Goswijn van Heinsberg, Hendrik van Krikenbach en Theodericus van Kleef, die allen, zooals men weet, in dien zelfden tijd leefden. Het waren immers achterkleinzonen van die twee broeders uit Vlaanderen, van wie wij in 't begin van ons

manere, et quia difficile erat eis necessaria super ardua contrahere, construxerunt sibi monasterium in planitie, inter collem videlicet et civitatem, in *prato* situm, quod ex situ loci „in *Prato*” est nuncupatum, superius ordinatis fratribus, qui etiam ibi divinum celebrent ministerium.

Huius vero monasterii fratres eodem quo et hii Rodenses habitu utuntur et scemate, id est nigra cappa, superpellicioque et tunica interiore. Consummata igitur praedicta, quam sacerdos construxerat, aecclesia, et ad usum divini cultus consecrata, egressus est ipse de natali terra versus orientem itinere directus, comitantibus secum duobus germanis fratribus, quorum alter Thyemo, et alter vocabatur Walgerus, quibus ipse erat tertius, comprobante Domino, qui direxit eos, quod fidelis et ydoneus sanctae Trinitatis cultor suus esset sacerdos.

Et collecto itinere non longe a civitate, coeperunt inter se mutuo conferre, quonam potius gressum possent dirigere, cum improvisae ignari essent viae.

Unde sacerdoti incidit in corde, inter Renum et Mosam locum incultum querere, ubi ex proprio labore Domino posset servire, quasi hoc illi etiam tunc revelaret Dominus, a quo dudum ei, ut credebatur, in natali terra situs Rodensis aecclesiae totiens est demonstratus, qui inter Renum et Mosam constat positus.

Et preterito Traiectensi oppido circuierunt ubique partes Riphariae sine prosperitate inquisitionis suae, quia nusquam invenerunt locum, ubi sacerdos vellet permanere, quasi disposuisset Deus eum quamvis nescium in Rodensem locum perducere.

Sacerdos praeterea et fratres eius natione erant cognati comitis Gerardi de Gelren, et Goswini de Hemesberch, et comitis Heinrici de Krikenbach, et comitis Theodrici de Clyve, quos pariter et hos eodem tempore constat vita viguisset. Illi enim fuerant pronepotes duorum fratrum illorum Flan-driensium, unde narratio haec sumpsit exordium,

heele verhaal gewaagden, en uit wier nageslacht, zooals wij zeiden, ook deze drie broeders gesproten zijn. Ofschoon nu Ailbertus en zijne broeders bloedverwanten waren van deze edellieden, verkoos hij toch niet zich tot hen te wenden om hulp te vragen, want God alleen had hij den gelukkigen uitslag van zijnen verkenningstocht aanbevolen.

Om dien zelfden tijd betrok graaf Adelbertus van Saphenberg zijn versterkt slot van Rode; het was alsof hij door een beschikking Gods den priester moest tegemoet trekken, zooals de uitkomst later bewezen heeft. Deze graaf was van adellijke afkomst, maar reeds bejaard; onder zijne vele bezittingen behoorde ook als zijn eigene die van onze parochie Rode (Kerkrade). Zijne gemalin, Mathildis geheeten, was bekend om hare groote godsvrucht; deze had nog op gevorderden leeftijd den ouden graaf een zoon geschonken, Adolf genaamd, die beiden dierbaarder was dan goud en edelgesteente, want hij was hun eenige erfgenaam. Ondertusschen kwam de priester in de nabijheid van het kasteel van Rode, nam zijn intrek bij den graaf en legde hem de oorzaak van zijn zwerftocht met een nederige bede bloot. Deze stond hem toe eene plaats te zoeken overal, in al zijne bezittingen: mocht hij er eene vinden, die hij voor zijn doel geschikt achtte, dan zou hij hem gaarne terwille zijn. Ailbertus doorkruiste alle bosschen gelegen in den omtrek der valleien en beken, — twee omstandigheden die van groot gewicht zijn voor den stand en de ligging van een klooster — en trad eene hoogvlakte binnen, wier uiterlijk hij herkende, want zeer dikwijls had hij dit in visioenen aanschouwd, toen hij nog in Vlaanderen was. Deze vlakte was van alle kanten met boomen omzoomd, in het midden eene welige bloemrijke zode, van weerskanten besproeid door rijke bronnen: het was alsof God die plek voor zijne dienaren tevoren bestemd en ingericht had. En eenige schreden verder gaande, ter plaatse waar nu crypta en priesterkoor zijn, hief hij de handen ten hemel, en viel plat ter aarde, een vurig dankgebed stortend tot den Heer, wyl God hem die zelfde plaats vroeger zoo dikwijls in zijne visioenen getoond had.

Ondertusschen hoorden zij duidelijk — zooals

ex quorum etiam progenie tres isti fratres edocti sunt processisse.

Horum igitur consanguineus cum esset sacerdos et fratres eius, noluit tamen ad eos, quasi subsidium petiturus gressum divertere, quia soli Deo commendavit spem peregrinationis suae.

His diebus ingressus est suum Rodense castrum comes Adelbertus de Saphenberch dictus, quasi Dei nutu illic sacerdoti occurrurus, quod postmodum rei comprobavit eventus. Comes iste nobilis fuit natione, sed provectus aetate, cuius etiam inter caetera quae habuit plurima proprium fuit allodium huius Rodensis parochiae.

Uxor vero comitis vocabatur Mathildis, magnae in Christo, ut ferebatur, devotionis, quae illi jam seni ex aetate parili unicum genuerat filium nomine Adolphum, utrique dilectiorem super aurum et topazion; solus quippe fuit heres illorum.

Sacerdos vero agens interea gressum iuxta Rodense castrum, ad comitem est ingressus, significata ei peregrinationis suae causa cum supplicatione subiecta. Qui concessit ei in suis ubique terminis locum querere; vellet quippe illi, si huic aptum operi inveniret, libenter acquiescere.

Unde perillustratis ubique nemoribus, circa valles et rivulos, quasi ex his duobus aptior habitatio sit et situs, planum quoddam est ingressus, cuius faciem recognovit se, adhuc in Flandria existens, creberrimis aspexisse visionibus.

Erat autem locus exterius arboribus ubique circumpositus, et in medio herba floridus, et in utroque sui latere fontium ubertate irriguus, quasi situs a Domino provisus servis suis fuisset et praeparatus.

Et procedens paululum, ubi nunc crypta habetur et sacrarium, erectis sursum manibus et dimissis in terram genibus, toto corpore humi est summissus, cum devotis ad Deum supplicationibus, pro eo quod sibi divinitus idem locus olim in visionibus crebro fuisset praemonstratus.

Inter haec quoque tinnitum quasi clangorem

zijne reisgenooten naar dit oord, Thyemo en Walgerus getuigden — een geklingel als van klok-gelui weergalmend daar onder den grond, een voortteeken namelijk, dat die plek zelve tot den dienst van God bestemd moest worden. Hij onderzocht rondom de gesteldheid van het land en toen hij bevond, dat er hout genoeg voorhanden was, dat eene rivier in de nabijheid stroomde, dat steenen gemakkelijk uit de naburige groeven konden worden aangevoerd en de grond overal bebouwbaar was, deelde hij den graaf van Saphenberg mede, dat hij een geschikt terrein voor zijne nederzetting gevonden had, mits hem slechts de toegang door 's graven mildheid verleend werd. Daar nu echter deze plaats grensde aan het kasteel en de drukte van adellijke burchten hinderlijk is voor de kloosters, wilde de graaf hem een verder gelegen bouwplaats aanwijzen, waar hij rustiger kon wonen, maar hij verkoos hier te blijven. Toen gaf hij hem het terrein over om het aan den dienst van God te wijden en wat tusschen de beide bronnen en de daaruit stroomende beken lag, dat alles werd Ailbertus toegewezen, bosch, wei- en akkerland, van den landweg in het westen tot aan de rivier in het oosten. Meer onbezet eigendom had de graaf hier in den omtrek niet om Ailbertus af te staan; maar deze begeerde ook geen uitgestrekt grondbezit, omdat hij zich voor- genomen had, zijn leven in armoede te slijten.

Bij het afbakenen der grenzen, liet de graaf hem daarbij ook nog aanwijzen het heele terrein, gelegen tusschen het dal van het burchtstadje en den loop der beek, van de rivier ten oosten tot in het midden van het woud, wyl daar een geschikte plaats was voor een watermolen; deze werd dan ook kort daarop binnen dezelfde ruimte gebouwd op den oever van de Worms.

In het jaar onzes Heeren MCIV, in het zeven-en-veertigste jaar der regeering van Keizer Hendrik den vierden, in het dertiende jaar van het episcopaat van Obbertus van Luik, in de twaalfde indictie, nam de priester Ailbertus bezit van deze plaats en legde daar met zijne twee broeders de eerste grondslagen eener woning, terwijl hij zelf mee zwoegde en werkte; de streek toch was woest en onbebouwd en nooit door eenig mensch be- woond. Hij bouwde er een houten kapel en vierde

campanarum ibidem sub terra resonum se manifeste contestati sunt audivisse fratres eius Thyemo et Walgerus, quos huc itineris sui habuit socios, hoc videlicet significante praesagio, quod ipse locus Dei servitio esset insigniendus. Et considerata circumquaque locorum qualitate, quod hic sufficerent ligna, amnis esset contigua, nec gravis lapidum distantia, ubique arabili imminente terra, indicavit comiti, congruum sibi ad inhabitandum se invenisse locum, si tantum largitate ipsius mereretur accessum.

Sed quia contiguus castro est locus, et castorum tumultus cenobiis est obnoxius, voluit eum comes hinc summovere, quo quietius posset habitare; sed ipse magis elegit hic remanere. Tunc tradidit ei locum Dei servitio mancipandum, et quicquid inter duos fontes et eorum continetur torrentes, assignavit ei totum, ab occidua videlicet via usque in orientalem fluvium, quicquid nemoris pratique fuit et agrorum.

Non enim plura habuit hic circa a possessore vacua, quae ei tunc potuisset dare; nec ipse affectavit multa possidere, quia proposuerat sibi paupertatem huius vitae.

Et cum sibi designarentur termini, tunc etiam id spacii quod inter vallem castrensis viculi et cursum continetur rivuli, a fluvio orientali usque in medium luci, propter locum molendini, fecit terminis suis assignari; unde post paululum posuit molendinum in eodem spacio super ripam eiusdem fluvii.

Anno dominicae incarnationis MCIV, regni autem imperatoris Heinrici huius nominis quarti XLVII, sedis vero Obberti Leodiensis aecclesiae episcopi decimo tertio, indictione XII, ingressus est locum hunc Ailbertus sacerdos, et coepit in eo primus omnium cum duobus praedictis habitare fratribus, labori et operibus propriis insistens manibus; incultus quippe erat locus et ab homine nunquam inhabitatus.

Et erecta inibi capella ex lignorum materia, ce-

strigius. quasi sitis a dno pulsus servus suus fuisset & pparatus. Et pcedens paululu. ubi nunc oripta
 habetur & sacrum. erecti sur su manib; & dimissis interia genib; toto corpore humi est sumissus cu
 deuotus ad dno supplicationib; p eo qd sibi dñum idē locus oī in uisionib; ereb; fuisset pmonstratus.
 ¶ Itē hec quoq; tinnitū quasi clangorē expanay; ibidē sub terra rēsonū. se manifeste contelati sunt au
 desse. frēs eius thymō & Walgerus. quos huc tineris sui habuit socios. hoc uidel; significante psagio.
 qd ipse laus dī seruicio esset insigniendus. Et considerata circūquaq; locorū qualitate. qd hic suffice
 rent ligna. amrus esset contagia. nec grauis lapidū distantia. ubiq; arabili imminente terra. indicauit
 comō congruū sibi ad inhabitandū se inuenisse locū. si tantū largitate ipsius mereret; accessū. s; quia con
 gruis castro est locus. & castroy; tumultus tenob; is est obnoxius. uoluit enim cornes hunc sumuere.
 quo quieti possēt habitare. s; ipse magis elegit hic remanere. Tunc tradidit ei locū dī seruicio
 mancipandū. & quicqd; int; duos fontes & eorū continet torrentes. assignauit ei totū ab occidua uidel;
 uia usq; in orientale fluuiū. qd qd nemoris pratiq; fuit & agroy; i; on enī plura habuit hic circa a possessore
 uacua. quē ei tunc potuisset dare. nec ipse affectu uult multa possidere. quia pposuerat sibi pauprate hui; uitę.
 ¶ Et cū sibi designarent termini. tunc etiā id spaciū qd int; uallē castrensis uiculi & cursū continet riuuli.
 i fluuiū orientali usq; in mediū luci. ppter locū molendinū. fecit tñmīs suis assignari. unde post paululu
 posuit molendinū in eodē spacio sup ripā eiusdē fluuiū.
Anno dñicę incarnationis m. c. iiii. regni autē impatoris henrici hui; nominis quarti. xlvii. s. edis uero
 obitu. leodiensis ecclę epi. xxi. Indictione xii. ingressus est locū hunc Ailbertus sacerdos. & cepit in eo
 primus omnium cū duob; plicib; habitare frīb; labori & opib; ppris insistent manib; incultus quippe erat
 locus. & ab homine nunquā inhabitatus. ¶ erecta inibi cappella ex lignorū materia celebrant in ea etiam
 primus humane salutis misteria. dī seruicio uisitans locū. coopante sibi in omib; saluatoris elementia.
 Plebs uero circūposita cōpto rūmore quēda dī seruū qui uerus doctor esset animarū. huc aduenisse. & hic uel
 le ad seruandū dno pmanere. cepit certati ad eū & maxime timentes dñm conflare. & monita salutis ab
 eo peipere. suppeditantes quoq; illi stipendia ui; uite. Distributis enī in egenis facultatib;
 suis in terra natiuitatis. nichil tulit secū sub stan; aut facultatis. pauprate xpi sperans imita
 ri uoto pateris illi pmissionis. Unde necesse erat illi laborē & opus ppris exercere manib; & beneficia non
 aspnari suscipere a fidelib; ¶ eo silentio est ptercandū qd con; eam hui; loci quib; oī situs erat notus.
 asserabant sibi inde crebro sacras & memorie dignas uisiones apparuisse. & pastores qui ibi pascebant
 greges affirmabant se etiā sepe in eo dulcissonū & quasi anglicū audisse concentū. quasi hoc fuisset
 psagiu. qd inuiri ibi esset xpiane religionis ministeriū. Unde pmulgato ubiq; hoc rūmore incultus re
 mansit locus. & a nemine est inhabitatus donec idē huc ingressus est & habitauit sacerdos.
 ¶ Anno autē secdo sui aduentus corde inspiratus p cōmonendis parentib; & cognatis. regressus est ad terrā
 natiuitatis in loco frē suo thymone relicto. nā Walgerus iiteri i. ierosolim i ubi fuiuūt & uita est
 seculus. ¶ cōmonitis parentib; & notis ad patriā saspurare salutis. in reditu rogatus est a nobilib; noma

daarin, hij het eerst, de heilige geheimen onzer verlossing; de plaats wijdde hij aan den dienst van God, die hem in al zijne ondernemingen genadig ter zijde stond. Toen echter tot het naburige volk het gerucht was doorgedrongen, dat een dienaar Gods, een werkelijke leeraar der zielen, hier was aangekomen met den wil om er tot 's Heeren dienst te verblijven, stroomde de menigte, bijzonder de godvreezende menschen, als om strijd tot den priester toe, gretig luisterend naar de vermaningen des heils, en hem tevens de noodzakelijke levensmiddelen verstreckend. Want geheel zijn vermogen had hij onder de armen in zijn geboorteland verdeeld en niets had hij meegebracht, noch geld noch goed: hij hoopte namelijk Christus' armoede na te volgen, in het vaste vertrouwen op de belofte der eeuwige goederen. Daarom was hij gedwongen met eigen handen te werken en mocht hij niet weigeren, de aalmoezen der geloovigen te ontvangen. Ook het volgende mogen wij niet stilzwijgend voorbijgaan: de bewoners dezer streek, wien reeds vroeger deze plaats bekend was, verzekerden, dat zij daar dikwijls heilige en merkwaardige verschijningen hadden gezien en herders, die daar hunne kudde weidden, getuigden, dat ook zij vaak zoetklinkende en als engelachtige melodiën gehoord hadden, alsof dit alles een voorteken was, dat eensdaags deze plaats den christelijken eeredienst zou gewijd worden. Het alom verspreiden dezer wonder teekenen was de oorzaak, dat deze streek woest en onbebouwd was gebleven en onbewoond, tot dat de priester Ailbertus hierheen trok en er zich metterwoon vestigde.

Het tweede jaar na zijn aankomst, keerde hij naar zijn vaderland terug; hij voelde zich gedrongen om zijne bloedverwanten tot een heiligen levenswandel op te wekken. Zijn broeder Thyemo liet hij te Rode achter; Walgerus was ondertuschen naar Jerusalem vertrokken, waar hij ook gestorven is.

Hij vermaande dan zijn bloedverwanten en vrienden om met alle verzuchtingen des harten in dit pelgrimsoord te haken naar het vaderland des eeuwigen heils en was reeds op den terugkeer naar Rode, toen eene adellijke en rijke edelvrouw hem vroeg, een klooster op haren grond te stichten.

lebravit in ea etiam primus humanae salutis ministeria; Dei servitio initiatus locum, cooperante sibi in omnibus salvatoris clementia.

Plebs vero circumposita, comperto rumore, quendam Dei servum, qui verus doctor esset animarum, huc advenisse, et hic velle ad serviendum Domino permanere, coepit certatim ad eum et maxime timentes Deum confluere, et monita salutis ab eo percipere, suppeditantes quoque illi stipendia huius vitae.

Distributis enim in egenis facultatibus suis in terra nativitatis, nichil tulit secum substantiae aut facultatis, paupertatem Christi sperans imitari voto aeternae illius promissionis.

Unde necesse erat illi laborem et opus propriis exercere manibus, et beneficia non aspernari suscipere a fidelibus.

Nec silentio est praetereundum, quod convicanei huius loci, quibus olim situs erat notus, asserebant sibi inde crebro sacras et memoriae dignas visiones apparuisse, et pastores qui ibi pascebant greges affirmabant, se etiam sepe in eo dulcisonum et quasi angelicum audisse concentum, quasi hoc fuisset praesagium, quod futurum ibi esset christianae religionis ministerium.

Unde promulgato ubique hoc rumore incultus remansit locus, et a nemine est inhabitatus, donec idem huc ingressus est et habitavit sacerdos.

Anno autem secundo sui adventus, corde inspiratus, pro commonendis parentibus et cognatis regressus est ad terram nativitatis, in loco fratre suo Thyemone relicto; nam Walgerus interim Jerusalem, ubi finivit et vitam, est profectus.

Et commonitis parentibus et notis ad patriam suspirare salutis, in reditu rogatus est a nobili matrona et divite ecclesiam regularis formae sibi fundare.

Maar hij willigde dat verzoek niet in, omdat hij het vaste voornemen had onverwijd naar Rode terug te reizen. Doch zie, den volgenden nacht verschijnt hem een engel en op de roepstem des hemels neemt hij gretig het verzoek der edelvrouw aan en begint onmiddellijk den bouw van kerk en klooster en voltooit met Gods hulp het gebouw, voor zooverre ten minste dit in een half jaar kon geschieden. Dit klooster, dat hij terstond met een goed geregelde kloostergemeente bevolkte, heet Elsbech en ligt in het land van Brabant. Nadat hij alles naar best vermogen geregeld had, wilde hij er niet langer vertoeven en keerde naar zijn klooster van Rode terug, waaraan hij trouwens met geest en hart verknocht was gebleven. Hier diende hij den Heer in trouwe volharding en innige godsvrucht.

In het derde jaar na zijn aankomst richtte hij een steenen heiligdom op met steenen gewelf, met het plan ter gelegener tijd ook het klooster te voltooien. In die dagen was er groote schaarschte en ~~het welk~~ werd door hongersnood vreeselijk gekweld, omdat de aarde hare vruchten weigerde. Maar in het noodzakelijke voorzag de Graaf en hij ~~ontving~~ zelfs overvloed van levensmiddelen van de groeten dezer aarde, die op de faam van zijn machtige voorspraak bij God en zijne liefdevolle gastvrijheid hem gingen opzoeken, maar niets van dat alles bespaarde hij voor later, zoolang er nog een nooddrufte was om zijne gaven aan te nemen. Ja, hoe dikwijls zag men hem, in het hartje van den winter, terwijl alles door de koude verkleumd en verstijfd was, daarheen gaan frisch en krachtig, in tunica en koorkleed, want zijn mantel had hij aan de armen gegeven: zoo waar is het, dat hij nooit zijn milde hand van de armen terugtrok.

Toen de goede faam van zijn zoo heilig leven zich ook in andere landen verspreidde en bekend werd, dat Ailbertus in waarheid een dienaar Gods was, kwam Conradus, bisschop van Utrecht tot hem en zeide, dat hier zijn kloostergebied onvruchtbaar was en niet vatbaar voor uitbreiding, daar de landerijen rondom door anderen bezet waren; hij zou met hem gaan naar zijn bisdom Utrecht, waar hij hem uitgestrekter en veel vruchtbaarder landerijen beloofde. Maar geen uitzicht op aardsche bezittingen vermocht hem in verzoek

Sed non acquievit ei, eo quod voluntatem haberet sine intermissione ad locum suum remeare. Unde proxima nocte quasi angelica motus visione precibus matronae libenter acquiescere, coepit ei in proximo ecclesiam fundare, et quantum dimidio potuit anno construxit, Domino sibi auxiliante, in terra scilicet Brabantiae, quae Elsbech nuncupata est, ordinata iam ibi monachica religione.

Quo iam facto et loco prout potuit disposito, cum ibi nollet remanere, regressus est huc, unde non recesserat mente, constanter hic Domino serviens et devote.

Anno adventus sui tertio erexit sanctuarium ex materia lapidum desuper lapidibus obductum, volens succedente sibi oportunitate consummare monasterium. His diebus annona erat cara, et plebs est fame nimis afflicta, quia fructum suum negarat terra.

Sed sacerdoti omnis necessitas suppleta est a comite, et destinata rerum abundantia a maioribus terrae, qui se contulerant ad notitiam orationis eius et amicitiae; sed ipse sibi nihil horum reservavit in posterum, nisi illo qui dona susciperet deficiente.

Is etiam saepissime in media hyeme, dum omnia constringuntur frigore, sine amictu vigit exteriore, quem egenis constat exhibuisse; quia non est visus ab egenis manum largitatis unquam subtraxisse.

Unde bono rumore istius famae se etiam in alias terrae partes diffundente, quod vere Dei servus esset iste, venit ad eum Conradus Traiectensis ecclesiae episcopus, habito cum eo huiusmodi sermone, quod sterilis esset haec terra, et incolarum iure occupata, volens hinc eum secum in suam diocesisin adportare, promissa ei magna et fertiliori terra in Traiectensi regione.

Sed ipse noluit hinc voto terrenae acquisitionis recedere.

king te brengen Rode te verlaten. Later bouwde deze Conradus een klooster in steen te Utrecht ter eere van de moeder Gods Maria, en wilde den ontmbaren stam der Friezen aan den christelijken godsdienst onderwerpen. Dezen echter zwoeren zijn dood en zonden huichelend een vredeboode tot hem om kwansuis ontferming te vragen. De huichelaar vroeg op de knieën vergiffenis, doch opstaande stiet hij verraderlijk den bisschop het moordend staal in de zijde. Zoo werd hij gekroond met de zegekroon des levens.

Om tot ons onderwerp terug te keeren: de priester Ailbertus was buitengewoon nederig en muntte uit door vlekkellooze reinheid van zeden, hij was oprecht in woorden en kloek ter daad, mild jegens de armen, buitengewoon gastvrij voor de bezoekers, volhardend in waken en vasten, vurig in het gebed, vol godsvrucht in 's Heeren dienst, bij de menschen hoog in aanzien en trouw en eerlijk in handel en wandel. Wat zijn uiterlijk betreft, zijn kleeding was gewoon, niet juist armoedig maar ook niet sierlijk, enger echter en korter dan de hedendaagsche dracht; zij reikte nauwelijks tot aan de voeten en was dus als die der geestelijkheid onder den ouden strengen kloosterregel; op het bloote lijf echter droeg hij altijd, in plaats van een tunica, een boetekleed. Hij ging altijd blootsvoets en had geen schoeisel aan dan bij het lezen der heilige Mis. Wat kon trouwens de winterkoude hem deren, die met Gods heilige liefde bekleed was? Het apostolische leven, in hetwelk ook de groote Augustinus, de Heilige stichter, zijne volgelingen inwijdt, was ook Ailbertus, volgens de regels zijner orde, ten voorbeeld: van den eenen kant immers volgde hij trouw den regel van het gemeenschappelijke leven der apostelen, van den anderen kant verdiende hij met eigen handarbeid zijn brood, zooals wij dat ook lezen van Paulus; zijn bovenkleed was altijd van linnen, en daarin volgde hij den apostel Jacobus na, den eersten bisschop van Jerusalem.

Hoe verstorven hij ook was in zijn levenswijze — zijn uitgemergd lichaam getuigde het —, hij had steeds overvloed voor anderen en was altijd voor allen even vroolijk en gastvrij; altijd even welwillend, sloeg hij nooit iemands hulp-

Conradus iste construxit monasterium Traiecti scemate in honore sanctae Mariae, et voluit illam indomabilem Fresonum gentem ad solitam christianitatis observantiam redigere; sed ipsi inito contra eum mortis consilio, destinauerunt ad eum quasi pacis baiulum pro se simulatam ab eo misericordiam quaerere, qui petita coram illo venia se levans a terra, occidit eum occulte infixo uteri illius pugione; et sic coronatus est episcopus corona vitae.

Sacerdos vero Ailbertus humilis erat valde et in omni morum praeclarus honestate, verax in sermone et strenuus in opere, in elemosynis largus, in hospitalitate uberrimus, assiduus in vigiliis et continuus in ieiuniis, in oratione sedulus et in Dei servitio devotus, inter homines conspicuus, et in universis actibus fidelis et honestus.

Habitus autem illius erat modicus, n. s. e multum vilis nec nitidus, strictior tamen et brevior quam modernus sit usus, vix pedes eius contingens superius, quo et quali antiquitus vigente, antiquaeque religione utebatur clerus; sed interius circa corpus pro tunica cilicio semper fuit perindutus.

Calceorum quoque usus non erat ei penitus, nisi tunc tantum cum divinum celebraret officium, nudis semper existens pedibus, quia illum nec hyemale vincebat frigus, qui sancta charitate erat amictus. Apostolicam enim vitam, qua suos quoque pater ille informat Augustinus, pro ordine est imitatus, semper communem vitae legem ad normam servans apostolici coetus, et propriis nichilominus operi insistens manibus, ut et beatus fecisse legitur Paulus, et lineis exterius pro habitu est usus, quibus etiam utebatur apostolus Iacobus, qui appellatur Iustus, primus scilicet Hierosolymorum episcopus.

Et cum ipse esset summæ abstinētiæ, ut in exhausto quoque eius apparuit corpore, dapsilis tamen erat aliis et semper coram omnibus hilaris et largus erat valde; semper bona plenus voluntate, manum exhibitionis nunquam subtrahens ab

bede af, of hij moest geld noch goed meer hebben. Voor zich gebruikte hij zelfs in ziekte geen vleesch of vet, maar betrachtte de uiterste matigheid en onthouding: zoo immers zou hij de kuisheid van ziel en lichaam bewaren, daar de mensch nu eens valt door te weelderige spijzen, dan weer door overdadig gebruik van voedsel.

Eveneens onthield hij zich van wijn en allen bedwelmenden drank, of het moest zijn, dat hij terwille zijner gastvrienden, of door ziekte genoodzaakt, zijne zwakke krachten door een teug wijn versterkte. Vandaar dan ook, dat God ter belooning zijner matigheid door een wonder het flauwe water, den gewonen drank van Ailbertus, in diens hand tot driemaal toe in smakelijken wijn veranderde. Want toen hij eensdaags onderweg door een zware ongesteldheid overvalen werd, zoodat hij dacht ter ziele te gaan, vroeg hij een arbeider hem een teug water uit de bron te halen, om er zijn stuk droog brood in te doopen. Toen hij echter in den voorgezetten beker den wijsmaak proefde, vermoedde hij, dat het natuurlijke wijn was; tot twee- en driemaal toe wees hij den beker van de hand en vroeg den werkmans, hij zou hem geen wijn, maar een teug water brengen, en toen deze onder eed bevestigde, dat hij wis en zeker telkens het water uit de bron geput had, nam de dienaar Gods het vocht, en herstelde, God den heer van hemel en aarde dankend en lovend.

Ja, ik herhaal het, deze man had een hart zoo vol medelijden en barmhartigheid bij het zien van de nooddrift van den evennaaste, dat wie dan ook zich tot hem wendde, nooit wegging, zonder dat de priester hem een of andere gift schonk of hem opbeurde met een woord van goddelijken troost. Hij placht te zeggen, dat het Gode veel behaaglijker is armen te troosten en te verzorgen, — bijzonder de huis- of geloofsgenooten, — dan huizen te bouwen; deze immers raken na verloop van tijd in verval, genen naar Gods evenbeeld geschapen, zijn onsterfelijk en zullen leven in eeuwigheid. Opmerkenswaardig is het verder, dat die milde gever, als een door de apostelen gezonden trouwe navolger van het apostolische leven, die zijne vreugde vond in het weggeven zijner have, nooit gebrek had en met leege handen stond;

ullius petitione, si tamen vacuus prorsus non erat substantia rerum aut facultate. Neque enim carnibus ulla pro infirmitate usus est aut sagimine, sobrietati semper vacans et parcimoniae pro conservanda utriusque hominis castitate, cum modo labascatur homo ex cibi voluptate, modo ex quacunque stomachi plenitudine.

Et simili modo abstinuit vino, et omni potu voluptuoso, nisi aut hospitum gratia aut aegritudinis molestia imbecillitatem suam temperaret ullo modico.

Unde divini opus miraculi constat fuisse, quod ipse tepor aquae, quam ille semper ex usu solebat potare, in vini saporem in manu eius mutatus est tertia vice.

Nam quodam tempore acerrima corporis detentus passione, qua se assumendum putabat ex homine, rogavit sibi a baiulo haustum, quo perfunderet gustum, afferri de fonte, sed in allato sibi vasculo vini cognito sapore, suspicatus est naturale vinum fuisse, rogat iterum ac tertio toties potu a se remoto, non vinum sibi sed haustum porrigi aquae, et baiulo iure iurando affirmante, eundem potum procul dubio in fontem toties hausisse, eum bibit et convaluit vir Dei, gratias agens et benedicens Domino coeli et terrae.

Porro vir iste fuit tantae compassionis et misericordiae in proximorum egestate, ut nunquam vacuus ab eo ullus pro aliqua recederet petitione, nisi aliqua rerum donaret eum facultate, et verbi divini recrearet consolatione.

Plus enim valde Deo acceptum fuisse consolari aiebat egenos et procurare, et maxime domesticos Dei et vitae, quam aedificia domorum, quae succedente sibi senio peritura sunt, construere, cum animae ad imaginem Dei factae immortales sint et semper victurae. Et cum in dandis rebus tam hilaris esset et largus, quasi ab apostolis missus apostolicae vitae discipulus, nunquam tamen aut raro visus est egens aut vacuus, quia semper necessaria providebat et contulit, cui ipse servivit, universorum procurator et dominus.

de Heer, dien hij diende, en die het al verzorgt, verzorgde ook steeds zijn dienaar en verstrekke hem het noodige. Zoovele wonderlijke feiten grepen met hem plaats, dat, als ik ze alle vermeldde, de lezer aan de waarheid er van zou twijfelen. Daarom uit de vele slechts dit eene. Er heerschte in het heele land een zware en gruwelijke hongersnood en het kwam ten slotte zoover, dat men nergens meer eetwaren te koop vond, terwijl in het klooster zelf tot onderhoud van het heele convent slechts drie brooden meer overig waren. Daar treden vreemdelingen ter herberging binnen. De heele voorraad verdween. Gods priester bleef dien dag zonder spijs, maar toen men 's morgens, terwijl de dienaar des Heeren nog in gebed verzonken lag, de poort opende, vond men, bij het ontsluiten, daar een wagen staan, bevracht met alle mogelijke eetwaren. Zonder twijfel was deze door God overgebracht, want de vrijgevigheid der goede lieden was uitgeput.

De Annalist vermeldt hier de eerste bezittingen aan het klooster geschonken: een hoeve bij Berenbruch, de eerste, die Ailbertus zelf bouwde, een mansus aan de Anstel, eene hoeve bij Crombach en Speckholzerheide en de helft van het Beukenbosch, alle in de nabijheid van Rolduc gelegen, en vervolgt dan de levensgeschiedenis van Ailbertus.

* * *

DE dezen tijde woonde bij Meinscozen een zekere dienstman van den graaf, met name Embrico, een man van naam, rijk en aanzienlijk; zijne vrouw heete Adeleida, zijne twee kinderen Heriman en Margareta. Deze man voelde zich als door goddelijke ingeving gedrongen om zijn leven in een klooster aan God te wijden. Hij had gehoord van de heilige en onvolprezen levenswijze van Ailbertus en kwam, nadat hij en zijne goederen door den Graaf waren vrij verklaard, met zijne vrouw Adeleida, met zijne kinderen Heriman en Margareta hier naar het klooster en gaf aan het klooster zijne bezittingen en eigendom, kkers en wijnbergen. De overgave van deze goederen aan het klooster geschiedde door den Graaf.

Volgt de opsomming der goederen aan de Aar gelegen.

TOEN nu Embrico in het klooster was getreden, deed hij terstond de belofte met Ailbertus hier zijn verblijf te vestigen. Hij brak het

Unde ex plurimis miraculis huius unum sufficit ad narrandum, ne tot et tanta lectorem reddant ambiguum.

Quadam enim die invalescente jam ubique gravi et asperrima fame, cum nusquam venalia inventur stipendia huius vitae, nec in loco hoc haberentur panes nisi tres tantum ad sumptum totius familiae, ingressi sunt hospites, consumpti sunt panes, remanente sine pastu die illo Dei sacerdote; sed aperto mane hostio, remanente adhuc in orationibus Dei famulo, inventum est plaustrum stans ante hostium, omnibus bonis onustum, quod non est dubitandum divinitus illi fuisse transmissum proflua largitate bonorum hominum.

HIS diebus habitavit apud Meinscozen ministerialis quidam comitis, Embrico dictus, vir nominatus, locuples et honestus, cui erat uxor Adeleida, liberi Herimannus et Margareta. Is sane cognito romore de hoc sacerdote, quod tam sanctae conversationis esset et inestimabilis vitae, instante sibi iam ex divina inspiratione convertendi se voluntate, dimissus una cum possessionibus a comite, transtulit se huc cum coniuge Adeleida, liberis Herimanno et Margareta, conferens loco possessiones et mancipia, agros et vineta, horum traditione omnium aecclesiae a comite facta.

INGRESSUS itaque locum Embrico, inita statim cum Dei sacerdote comanendi promissione, comminuit sacrarium a sacerdote constructum,

bedehuis af, dat de priester gebouwd had, met het plan om na heel korten tijd, als hij kon, op grootere schaal een klooster te bouwen, te beginnen met de kerk.

Toen dan ondertusschen het bedehuis afgebroken was, bouwden de priester en broeder Embrico op dezelfde plaats de crypta en legden de fundamenten van het klooster in Longobardischen stijl. De kunst echter van een klooster aan te leggen, dat tot het samenwonen van een groote menigte personen geschikt was, verstonden ze blijkbaar niet; ook nu nog is dit zelfde klooster den bewoners ongeriefelijk en verschilt het van de andere kloostergebouwen.

volens post paululum maioris formae initiare et construere, si posset, monasterium.

Deposito interea sacrario, construxerunt criptam in eodem loco sacerdos et frater Embrico, iacentes fundamentum monasterii scemate Longobardino. Ignotum eis fuisse constat locum ordinare et determinare monasterium cohabitandae multitudini in unum, unde adhuc incommodum est inhabitantibus et religiosis dissimile idem edificium.

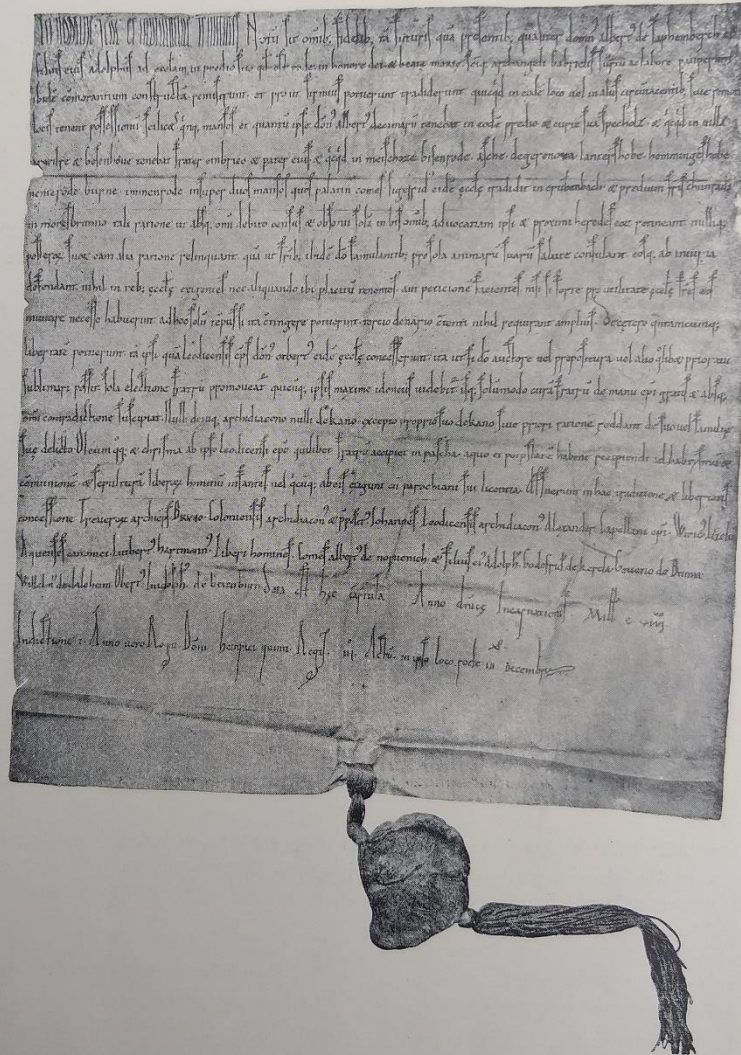
Anno dominice incarnationis mill. centesimo VIII, indictione I. consecratus est locus Rodensis ecclesie & cripta in honore ^{Genaricus} scti dei genarici scti q. Sabelis archangelis, ab obberto leodiensis ecclesie epō. idus decembris, die dñica, luna viij. Anno autē regni imperatoris henrici huius nominis quinti. iii. p̄sultatus vero eiusdē obberti xvi. regnante in perpetuum dño. Adelbertus autē comes & filius cū eo Adolphus ante altare stantes coram pontifice nondū inchoata consecratione, manū miserunt locū & quicquid contulerant ei omnia tradentes libertati. dño dō uidelet & scti genarici semp uirgini & beato archangelo gabrieli. Et tunc ordinauerunt ipsi aduocatiā ecclesie tali dispositione, ut placuit sibi placitandi ac iudicandi potestate p̄sistat loco possessionibus & familiis, si & ipsi & successores sui ecclesiam possessiones q. & familiā nūc debeant & defendere p̄ salute tantūmodo animarū suarū, nunquā in loco hoc aut possessionibus huc p̄sentibus, ausu placuit conuocare, aut petitiones mouere, aut aliquid sui iuris agere quasi ex p̄p̄a potestate. Quid si forte placuit aliqua necessitate cōpulsus aduocatus mutauerit, tertio ille acquiescentis denario contentus sit. **H**ec igitur institutio liberrimā ecclesie huius corroborata est statim ab episcopo auctoritate ipsius & banno, carta q. & sigillo, qui etiā concessit fratribus inibi dō seruientibus, si eos auget dñs libere placitū eligere, & omnia sicut reliquū consecrationis olcū, a seipso id est leodiensi epō suscipere, baptisimū consecrare & baptizare, uerbū dñi pronuntiare, sepulturā prestare, & nutritici os ecclesie soli plato p̄ anima respondere, omnia stabilens & confirmans episcopali auctoritate.

In het jaar des Heeren 1108, in de eerste indictie, werd de plaats van het klooster van Rode met de crypta gewijd ter eere van Gods Moeder Maria en den Aartsengel Gabriël, door Obbertus, Bisschop van Luik, den 13^{den} December, op een Zondag, bij de negende maan, in het derde jaar der regeering van Keizer Hendrik den vijfden, het zestiende jaar van het episcopaat van Obbertus, ter-

Anno dominicae incarnationis mill. centesimo VIII, indictione I consecratus est locus Rodensis aecclesiae et cripta in honorem sanctae Dei genitricis Mariae sanctique Gabrielis archangelis, ab Obberto Leodiensis aecclesiae episcopo. Idus Decembris, die dominica, luna nona, anno autem regni imperatoris Henrici, huius nominis V tertio, praesulatus vero eiusdem Obberti XVI, regnante

wijl de Heer in eeuwigheid regeert. Voordat de wijding begon, traden graaf Adelbert en zijn zoon Adolf voor den Bisschop aan de voeten van het altaar en deden afstand van de plaats en van alle

in perpetuum Domino. Adelbertus autem comes et filius cum eo Adolphus ante altare stantes coram pontifice, nondum inchoata consecratione, manu miserunt locum et quicquid contulerant ei, omnia

goederen, die zij het klooster hadden toegevoegd en gaven alles vrij over aan God den Heer, aan de heilige Maria, altijd Maagd en den heiligen Aartsengel

tradentes libertati, domino Deo videlicet, et sanctae Mariae semper virgini et beato archangelo Gabrieli.

Gabriël. Daarna regelden zij het beschermrecht van het klooster op de volgende wijze: aan den kloosteroverste wordt de macht overgelaten eene rechtzitting te beleggen en te vonnissen; hij staat aan het hoofd der plaats, der bezittingen en van het kloostergezin. Zij van hunnen kant, de Graaf en zijne erfgenamen, nemen de verplichting op zich, het klooster, de bezittingen en de klooster-gemeente te beschermen en te verdedigen, en dat enkel en alleen voor het heil hunner ziel en zaligheid; nooit zullen zij in deze plaats of de hiertoe behorende bezittingen rechtzitting houden of belastingen heffen of eenige rechtsmacht, als ware het op eigen gezag uitoefenen. Mocht de kloosteroverste, door nood gedwongen, de hulp van den beschermheer inroepen, dan moet deze tevreden zijn met het derde deel der verkregen voordeelen.

Deze instelling en regeling van de vrijheid des kloosters werd terstond door het gezag van den Bisschop bekrachtigd, onder bedreiging der kerkelijke straffen, en op perkament met het bisschoppelijk zegel beschreven: ook verleende de bisschop aan de broeders, die daar den Heer dienden, indien God hun aantal mocht vermeerderen, het recht vrij een overste te kiezen, het chrisma en de overige olie der wijding uit zijne handen, dat is, uit die van den bisschop van Luik te ontvangen, de doopvont te wijden, te doopen, het woord Gods te verkondigen en de begrafenisplechtigheid te verrichten; tevens werd bepaald, dat de leden van het kloostergezin in geweten aan niemand dan aan hun overste gehoorzaamheid verschuldigd waren; dat alles bevestigde en bekrachtigde hij met zijn bisschoppelijk gezag.

De annalist geeft hier weerom de schenking aan van eenige goederen, en verhaalt de wijding der kerk van Kerkrade, die den volgenden dag door Obbertus verricht werd. Obbertus zelf, voegt de kroniekschrijver er bij, was van een gedrongen lichaamsgestalte en liet zich in een teenen draagkoets vervoeren. Van simonie was hij niet vrij te pleiten.

In dezen tijd (1109) begon Ailbertus de Broeders te onderhouden over het kloosterleven en den toestand van het klooster, en uitte de meening, dat het niet passend was, dat de broeders en zusters in dezelfde plaats samen woonden, (al was het ook in een ander kwartier). Hij raadpleegde zuster Adeleida, of zij zich niet met de haren op het

Et tunc ordinaverunt ipsi advocatiam aecclesiae tali dispositione, ut praelatus habita sibi placitandi ac iudicandi potestate, praesit loco, possessionibus et familiae.

Sed et ipsi et successores sui aecclesiam possessionesque et familiam tueri debeant et defendere pro salute tantummodo animae suae, nunquam in loco hoc aut possessionibus huc pertinentibus ausi placitum convocare, aut petitiones movere, aut aliquid sui iuris agere, quasi ex propria potestate.

Quod si forte praelatus aliqua necessitate compulsus advocatum invitaverit, tertio ille acquisitionis denario contentus sit.

Haec igitur institutio libertatis aecclesiae huius corroborata est statim ab episcopo auctoritate ipsius et banno, cartaque et Sigillo; qui etiam concessit fratribus inibi Deo servientibus, si eos augeret Dominus, libere praelatum eligere, et crisma sicut reliquum consecrationis oleum a se ipso, id est Leodiensi episcopo suscipere; baptismum consecrare, et baptizare; verbum Dei pronuntiare, sepulturam praestare, et nutricos aecclesiae soli praelato pro anima respondere, omnia stabiliens et confirmans episcopali auctoritate.

His ergo diebus coepit sacerdos tractare cum fratribus de religione et statu aecclesiae, quod inconvenicus esset fratres pariter et sorores in eodem loco cohabitare; unde consulta sorore Adeleida, si vellet cum suis in cimiterio parochianae Rodensis aecclesiae manere, rogaret comitem eandem aecclesiam huic subjugare.

kerkhof van de parochiekerk (Kerkrade) wilde vestigen; hij zou dan den graaf vragen de parochiekerk onder zijne rechten en zijn bestuur te brengen. Tot dusverre immers behoorde zij volgens erfrecht aan den graaf. Adeleida en de overige zusters, die met haar dit klooster bewoonden, kwamen met de broeders tegelijk ter mis.

Adeleida antwoordde, dat zij gaarne aan den wensch van Ailbertus gevolg zou geven; en graaf Adelbert, op het verzoek van Ailbertus onmiddellijk voor de zaak gewonnen, onderwierp, zooals hij met volle recht doen mocht, de parochiekerk aan die van het klooster. Toen echter de priester wilde beginnen eene kloosterwoning te bouwen in het dorp bij de parochiekerk, verklaarde Adeleida, dat zij Rode niet wilde verlaten, en noch te Kerkrade noch elders, waar dan ook, verkoos te wonen. Dientengevolge ontstond er al dadelijk twist tusschen Ailbertus en Embrico: de priester hield aan zijn meening vast, en zeide dat hij niet in hetzelfde klooster met vrouwen wilde samenwonen, en dat zulks plichtshalve ook niet behoorde; de broeder bracht hiertegen in, dat de kloostergemeente nog niet lang bestond en de zusters in te gering aantal waren om elders ondergebracht te worden. Toen nu Ailbertus in zijne meening volhardde, klaagde Embrico hem aan voor het gerecht bij den Graaf en verzocht dezen om zijnentwille den priester onder de oogen te houden tot op den dag der rechtspraak; hij wilde den priester zoo aan de kaak stellen, dat men hem elke eer onwaardig zou oordeelen. De graaf was zeer ontroerd over deze aanklacht en daar hij Embrico niet tot bedaren kon brengen en hem evenmin de rechtspraak wilde weigeren, verleende hij hem toegang tot de op den wettelijken dag te houden rechtszitting. Daarop riep Embrico de priors van Luik en Keulen en velen uit de aanzienlijken van het land samen; allen vroegen zich in pijnlijke verwondering af, welke misdaad of welk onrecht een zoo heilig en eerwaardig priester kon gepleegd hebben, van wien men nooit iets verkeerd of strafbaars vernomen had. Toen dan de genoodigden in de rechtszitting voor den graaf vergaderd waren en deze de aanklacht van Embrico en het antwoord van Ailbertus afwachtte, trad de priester in het midden der vergadering

Adhuc enim aecclesia illa erat comitis propria ex successione paterna. Nam Adeleida et aliae secum sorores hoc in loco habitantes ad eandam missam confluerunt ad quam convenerunt et fratres.

Illam autem respondentem se ad haec libenter obediens, convictus statim sacerdotis precibus comes Adelbertus subiugavit loco huic praedictam, ut sui iuris erat, aecclesiam.

Sed cum vellet ibi sacerdos habitaculum eis construere, subintulit Adeleida, se nolle hunc locum deserere, aut in Rodensi pago, aut in quolibet alio unquam habitare.

Hac ergo causa est ilico orta inter eos discordia, affirmante Dei sacerdote, se nolle nec debere in eodem loco cum feminis habitare, Embricone autem e contra sorores ex novitate loci defendente, quod tam paucae adhuc essent sufferendae.

Et sacerdote in sua sententia perseverante, interpellabat eum apud comitem, rogans illum sibi eum ad iusticiam servare, vellet enim ipsum in tantum dehonore, quod nullo dignus iudicaretur honore. Unde comes valde commotus, cum non posset illum compescere, nolens ei iusticiam denegare, posuit illi diem legis et iusticiae.

Qua iam significata, convocati sunt ab Embricone priores Leodii et Coloniae et multi maiorum provinciae, ammirantes valde et dolentes, quid criminis et noxae commissum sit a tam sancto et honesto sacerdote, cum nunquam de eo quid mali perceperint aut culpae.

Congregatis igitur qui invitati erant coram comite, causam illius querimoniae et huius responsum praestolante, progressus in medium sacerdos sciscitatur, cur vel qua ex causa provocatus sit a fratre Embricone, illi iam paratus totius innocentiae.

en vroeg om welke oorzaak of reden hij door broeder Embrico ter rechtbank gedaagd was? Hij was bereid zijn geheele onschuld te bewijzen. Niemand antwoordde, niemand; zelfs broeder Embrico zweeg, alsof hem het stilzwijgen opgelegd was. En terwijl nog diepe stilte heerschte, roept er iemand luidkeels: „daar is geen mensch, geen enkele, die een woord tegen den priester in 't midden brengt, zelfs Embrico niet; waarom ontbindt gij die vergadering niet, aangezien God zelf de onschuld van zijn priester bewijst”. En allen loofden God, omdat Hij door zijn goddelijke uitspraak zijnen dienaar had onschuldig verklaard; zij vermaanden den man onderworpen te zijn aan Ailbertus, zijn overste, en de vergadering werd ontbonden. Doch aan deze oneenigheid lag een diepere oorzaak te gronde, een verschil van meening n.l. dat zich hierin uitte, dat Ailbertus al wat hij bezat aan de nooddruftigen wegschonk en Embrico er meer op uit was de bezittingen en inkomsten voor 't gebouw te sparen; zoo kwam het, dat de eensgezindheid tusschen hen niet van langen duur was, en ieder terugkeerde tot de meening, die hij meende te moeten volgen.

Volgen nieuwe giften aan het klooster geschonken en het verhaal van den dood van graaf Adelbertus en zijne gemalin Mathilde. (1110).

DOEN nu Ailbertus, hij, die deze plaats den dienst van God gewijd had, hij de leeraar der liefde bij uitnemendheid, inzag, dat hij met broeder Embrico nooit in eensgezindheid zou kunnen leven, en hij van den anderen kant geen last wilde veroorzaken en geen oorzaak van twist wilde stellen aan hem, die het klooster met zoo-vele goederen verrijkt had, liet hij het klooster aan de broeders over en vertrok, niet wetende, waarheen de Heer hem zou voeren; als door engelen geleid, richtte hij zijne schreden rechtstreeks naar Gallië. Bij zijn vertrek taande onmiddellijk de luister van het Huis; het raakte in minachting en zoo groote rampen kwamen over het klooster, dat van dien dag afaan, gedurende vele jaren, het kerkgebouw noch verder uitgebreid, noch hooger opgetrokken werd. Want allen, die eerst Rode liefhadden, en het verrijkten door

tiae rationem reddere; non est ibi penitus ulla alicuius respondentis vox audita, fratre etiam Embricone quasi imposito sibi silentio conticescente.

Et silentibus adhuc omnibus prorupit quidam in vocem istam, quod nec frater Embrico nec alius quisquam solo saltim verbo interpellaret eum; cur ergo non solverent conventum, cum etiam Dominus sacerdotem suum comprobasset innoxium? Unde Deo laudibus relatis ab omnibus, quod ille Dei servus divino erat iudicio insons comprobatus, commonuerunt hominem, quod magistro esset subiectus; et ita solutus est conventus. Sed quia dissensio ista ex diversitate etiam hac illorum est emersa, quod sacerdos quicquid habere potuit a petente nunquam subtraxit, frater Embrico magis edificio quae habebantur reservari iudicavit, diu inter eos concordia non perseveravit, post paululum utroque ad hoc divertente, quod maxime observari comprobavit.

ANNO dominicae incarnationis MCXI sacerdos Ailbertus comes, a quo locus iste Dei servitio est initiatus, cum karitatis doctor esset perspicuus, videns inter se et fratrem Embriconem haberi karitatem nequaquam posse, cum etiam nollet ei, qui tanta contulit ecclesiae, oneri esse vel causa discordiae, derelicta fratribus loci huius cohabitatione, profectus est, nescius quocunque duceret eum Dominus, versus Galliam quasi angelico ducatu recto itinere destinatus.

Cuius absentia humiliatus est locus statim, et abiectus et tanta rerum infelicitate respersus, ut multis hinc annis nullo templi aedificio auctus sit vel sublimatus.

Omnes enim qui prius dilexerant locum, aut cum supputatione munerum, aut adhibendo rebus

hunne schenkingen, of er raad ontvingen voor hun ondernemingen, of troost kwamen vragen voor hun bedroefde zielen, allen trokken zich nu terug; zij waren immers nu verstoken van alle hoop op de vervulling hunner wenschen, daar hij, die hen in alle noodwendigheden troostte, verdwenen was. Ailbertus zelf begon moedig de reis zijner ballingschap, in het vast vertrouwen van onder Gods meedogende leiding daar aan te komen, waar de Heer het wilde, en het hem tot heil verstrekke; hij trok een uitgestrekt woud van Gallië binnen, Tirache genaamd, en toen de Heer van dat land er hem een mijl in het rond van afgestaan had, begon hij de boomen te kappen, den grond te bebouwen en stichtte hij het klooster, dat eigenlijk Clarus Fons, maar in de volkstaal Clarefontanus heet. Dit klooster is nu bewoond door Regulieren, die er God dienen in wit habijt. Tiemo zijn broeder was in Rode gestorven en er den derden Mei begravens.

Het bezitnemen van deze nieuwe, onbewoonde plaats ging voor Ailbertus gepaard met nieuwe moeite en nieuwe afmatting; hij werkte met de hulp van slechts twee dienaren, met wie hij, de trouwe en openlijke vereerder der H. Drievaldigheid, het driel tal volmaakte. Als een kluizenaar zal hij daar in de eenzaamheid gaan wonen, eenzaam, maar toch zoo, dat hij van tijd tot tijd, gelijk wij mogen gelooven, door troostende engelen opgebeurd en versterkt werd.

Geen wonder, dat de Heer daar ter plaatse en in die ~~saek~~ — zoo werd ons door enkele personen verhaald — vele bovennatuurlijke daden door hem verrichtte; vooral wegens den verren afstand hebben wij er ons echter niet van kunnen vergewissen. Bij gebrek aan een kroniekschrijver zijn ze ook daar niet geboekt. Omdat hij echter ook in het nieuwe klooster getrouw volhardde in zijn voornemen, opgevat bij het intreden in het kloosterleven, nl. van altijd in deugden aan te groeien, bloeide het nieuwe godshuis onder zijn bestuur, want de machtige Heer van hemel en aarde kwam hem in al zijne ondernemingen ter hulp.

Die plaats ligt in het bisdom van Laon, niet ver van den landweg, op ongeveer elf mijlen van de stad.

concilium, aut pro expetenda consolatione animarum, subtraxerunt se modo, accepta occasione, quod fraudati sunt a spei suae desiderio, consolatore videlicet universae necessitatis amisso.

Ipsae autem arrepto itinere recessionis suae, solius divinae conductu misericordiae, quo illi placet et sibi valet non diffidens pervenire, quandam profecto magnam Galliae sylvam quae nuncupatur Tirache est ingressus, ubi concessio sibi a principe illius terrae uno circumquaque miliario sylvae, coepit arbores desecare, terram excolere, monasterium initiare, in loco videlicet qui litteraturae Clarus fons est dictus, vulgari autem nomine Clarefontanus, in quo nunc albo sub habitu famulatur Deo ordo canonicus.

Tiemo praeterea frater eius hoc Rodensi in loco defunctus est et sepultus, quando diem sui tertium producit Maius.

Sacerdos igitur novellum locum ingressus, novum necessario exercere opus, novisque insistere coepit laboribus, duorum tantummodo servorum, quibus ipse tertius fuit, obsequio potitus, fidelis Sanctae Trinitatis cultor existens et perspicuus, quasi solitarius solitudinem inhabitaturus, nisi quod etiam angelica consolatione, si fas est nobis credere, confortatus interdum est et corroboratus.

Unde quam plures per eum virtutes Dominum in loco illo et regione relatu quorundam percipimus fecisse, quae tamen ad nostri notitiam, maxime vero propter interpositam tanti itineris viam, non pervenire. Neque enim ibidem litteris, deficiente notario, sunt comprehensae. Perseverante autem eo in eodem loco sub primo adhuc conversionis suae proposito, in virtutibus semper crescendo, prosperatum est opus loci illius in manu eius, adistente illi in omnibus, quaecunque est aggressus, coeli et terrae domino Deo.

Locus iste in Lugdunensi episcopata est situs, non longe a transitu, quasi undecimo milliario a Lugdunensi civitate.

De annalist behandelt het leven van den eersten Abt, Richerus, en de benoeming van zijn opvolger Gisbertus en vervolgt dan:

IN hetzelfde jaar (1122) vertrok Ailbertus, de stichter van dit huis en zijn eerste priester, met het doel om aan zijn vrienden en bekenden in deze streek een bezoek te brengen; toen hij aan gene zijde van den Beneden-Rijn kwam, werd hij in gastvrijheid opgenomen door een rijk man, wiens huis ver van de kerk verwijderd was; tegelijk met hem trad daar een geveinsde pelgrim binnen, die tot teeken van zijn staat een palmtak in de hand en een schapenvacht om de schouderen droeg. Daar deze met Ailbertus het huis binnentrad, meende de priester, dat het een bekende van den gastheer was, terwijl de gastheer hem voor een reisgezel van Ailbertus hield, en zoo werd de list van den roover door geen van beiden opgemerkt. Toen zij des anderen daags 's morgens in de kerk waren en de Priester de heilige mis las, ontvluchtte de gewaande pelgrim met het beste paard van den gastheer en eenige kleedingstukken, terwijl hij 't deed voorkomen alsof hij den priester, die door zulk een langen weg te zeer vermoeid zou worden, van de kerk naar huis moest terugrijden. De diefstal werd spoedig ontdekt; allen vermoeden, dat de roover een reisgezel is van Ailbertus; de rechtsvergadering wordt samengeroepen, men dagvaardt den priester voor de rechtszitting, sleurt hem ter strafplaats en oordeelt hem des doods schuldig; en ziet, terwijl allen zijn geduld bewonderen, daar hij zelfs bij het naderen van den dood niet het minst ontroerd is, — daar komt eensklaps het paard met de kleederen op zijn rug gebonden aangelopen en blijft in het midden der menigte stil en tam staan, terwijl het vroeger teugelloos en ontembaar was; zoo bevestigde de Heer, die de ware onschuld bestuurt en bewaakt, dat zijn priester onschuldig en geheel vreemd was aan den diefstal en zoo werd hij van den schandpaal bevrijd.

EODEM anno profectus a Clarofonte Ailbertus, loci huius initiator et primus sacerdos, in hac regione amicos visitare et notos, et veniens ad inferiores ultra Renum partes, receptus est hospitio a quodam divite, cuius domus semota erat aecclesiae, recepto pariter secum falso peregrino, qui palma insignitus erat et melote.

Et cum hic ingrederetur cum sacerdote, estimabat eum sacerdos notum esse hospitis, hospes vero quod comes esset sacerdotis, et sic a neutro eorum considerata est fraus latronis.

Mane autem illis aecclesiam ingressis, et functo Dei sacerdote divinis, elapsus est peregrinus cum equo hospitis et quibusdam vestimentis, quasi revector sacerdotem ab aecclesia, ne gravaretur molestia tanti itineris.

Quibus statim agnitis, et quod latro comes fuisset sacerdotis conicitur ab universis; convocant concilium, adeunt iudicium, trahunt eum ad aculeum, iudicantes eum mortis esse reum: ubi tandem cunctis ammirantibus patientiam eius, quod nec in mortis compendio est perturbatus, accurrit equus alligatis sibi vestibus in medio turbae consistens mansuetus, qui prius infrenis videbatur et indomitus, comprobante Domino qui verae innocentiae gubernator est et custos, quod innocens latrocinii et alienus fuisset suus sacerdos, et sic est a suspensio aculei liberatus.

Eodem anno profectus a Clarofonte Ailbertus, loci huius initiator et primus sacerdos, in hac regione amicos visitare et notos, et veniens ad inferiores ultra renū partes, receptus est hospitio a quodā divite, cui domus semota erat a ecclesia, recepto pariter secum falso peregrino, qui palma insignitus erat et melote. Et cum hic ingrederetur cum sacerdote, estimabat eum sacerdos notum esse hospitis, hospes vero quod comes esset sacerdotis.

& sic a neutro eorum confidentia est finis latronis. **¶** An autem illis ecclesiam ingressis, & finibus dei
 sacerdote diuinus, elapsus est peregrinus cum equo hospitius & quibusdam uestimentis, quasi reus furis sacer
 dote ab ecclesia ne grauaret molestia tanti itineris. **¶** Quibus statim agnitis, & quod latro comes fuisset
 sacerdotis, coniecit ab uniuersis conuocant conciliū, aduēto iudicū, trahunt eū ad aculeum, iu
 dicantes mortis scilicet, ubi cunctis amantibus pacientia eius, quod nec in mortis cōpendio est perturbatus.
 Accurrit equus, alligatus sibi uelibus in medio turbe consistens mansuetus, in praeiudicium uidebat
 & inelomitus, cōphante dño qui ueris innocentis gubernator est & custos, quod innocens latrocinii & ali
 enus fuisset suus sacerdos, & sic est a suspendio aculei liberatus. **¶** Qui cum dona plurima reconciliati
 onis gratia, & quod innocentem dei sacerdotem tam graui affecissent contumelia, libentissime uellent exhibere,
 noluit ea perire, etiam maritum per apostolum subire paratus, contingere, unde non est dubitandum martirum quod
 coronatus a dño sacro chademate. **¶** Hinc autem maturato itinere uersus saphenberch, adolphu co
 mitem, cuius de castri possessoris, gratia antiquae dilectionis adire, unde se regressurū, destinauit huius
 ecclesie conuentui salutem, ingressus est castrū quod diehard nūcupat, ubi uerberis eiusdem castri posses
 sa, in cōpendio erat mortuus, cui ipse olim promissum quod ultimis eius exequiis esset affuturus, qui
 ab eo uix insignitus stans, die tertia est alligatus, cōphante dño quod ueridicus esset suus sacerdos. **¶** Et inde
 perfectus uenit ad uillā quae nūcupat, Schinne, hospitio desiderantissime a quodam loci illi collectus
 primore, ubi statim gratia correptus infirmitate, quod indolens uiribus membris deficeret. **¶** Et accepto
 salutaris usatico per itinere sempiterno, cōmendauit se dño dō cum uniuersali catholice fidei pto, obsecrans
 obuiare per locorum prosperitate & diuinam salutem, quae dei inuicta seruitio erant ipsius actione, ut
 & loci construant & animae custodiant diuinitatis auctoritate. **¶** Tunc rogauit ministrū sibi potū
 de praeo afferre, sicut tempore recentis & frigido liquore, quo allato & gustato tepore aquatilis in uis
 ni sapore, estimabat sibi natale uinum se ad iterandum allatum esse, & summo a se poculo subicit non uinum
 si, aquae potū perisse, unde cōmpto hospite haec ita fuisse, effuso quod quod continebat uase iubet ministrū
 citissime aquā apportare, qua rursus gustata a sacerdote in uini sapore, & culpato ministro per scdā
 uini allatione, festinat ipse hospes effuso rursus uase, aquae potū apportare, quo tertio uir dei gustato
 in sapore uiniatio, intellexit donū dei esse bibere & benedixit dñm celi & terre. **¶** Sed & hospes &
 uniuersi astantes, quibus tam notissima erat res, experimentū inde querentes, biberunt ex eodem po
 tu omnes, uinum quod ex aqua mutatum cognoscentes, benedixerunt dñm quod magnifice se diligentes. **¶** Et im
 minente ei resolutione corporis & anime, facta est ibi fragrantia ex suauissimo odore, replens & habitacu
 lū & corda letificans astantiū, donec recessurus expleuit obitū, & corpus ferebatur est inpositū, collaudan
 tes uniuersis dñm, quod tam manifestis salutaris miraculo adornauerit sui sacerdotis recessū. **¶** Et subactis
 a corpore talis expulso uictorie, Ailbertus dei sacerdos cum dño dō semp uicturus, ab angelis celestibus medi
 mus officiose susceptus. **¶** Anno domini incarnationis millesimo centesimo nono, Indictione tertia, mense octobris
 feria u. luna iij. concurrente v. nulla existente epacta, regnante dño per omnia secula seculi.

Om den onschuldigen priester vergoeding te geven voor de zware belediging hem aangedaan, en hem te verzoenen, wenschten zij niets meer dan hem met geschenken te overladen; maar Ailbertus wees ze beslist van de hand, hij die bereid was voor Christus den marteldood te ondergaan. Wij twijfelen er dan ook niet aan, of hij heeft verdiend, door God met den diadeem der martelaren gekroond te worden. Van daar uit spoedde hij zich naar Saphenberg om Graaf Adolf den bezitter van het slot, zijn ouden boezemvriend, te bezoeken; van Saphenberg zoude hij dan, zoo had hij het bestemd, terugkeeren om onze kloostergemeente te begroeten. Op die reis deed hij een kasteel aan, Dichid genaamd, waarvan de eigenaar Retherus op het punt van sterven was; dezen had hij weleer beloofd, dat hij bij de laatste eerbewijzen zou tegenwoordig zijn. Hij zalfde hem ten eeuwigen leven en de zieke ging ter ziele den derden dag; zoo betuigde God, dat zijn priester waarheid sprak. Van daar kwam hij tot een dorp Sehteme (Sechtem) genaamd, en werd er allervriendelijkst opgenomen door een van de voornaamsten der plaats; plotseling overviel hem een zware ziekte, zoodat zijn lichaamskrachten aanhoudend verminderden. Hij ontving de heilige Teerspijze ter versterking op zijn reis naar de eeuwigheid en beval zich zelf met heel het katholieke volk Gode den Heer aan en bad vurig voor den bloei der kloosters en het heil der zielen, die door zijn toedoen zich den dienst van God gewijd hadden: zijn levenstaak was immers geweest kloosters te bouwen en door Gods almacht de zielen te redden.

Toen verzocht hij zijn bediende om een dronk water uit den put, teneinde door het frissche en koele vocht zijn dorst te lesschen. De bediende bracht het, maar toen Ailbertus in plaats van het smakelooze water den sterken wijnsmaak proefde, meende hij, dat men hem natuurlijken wijn had gebracht, om zijn krachten op te beuren; hij wees den beker van zich af en voegde er bij, dat hij niet wijn maar een dronk water gevraagd had. Deze vergissing verdroot den gastheer zeer, hij werpt het vocht dat nog in den beker was, uit en beveelt den bediende zoo spoedig mogelijk water te halen; toen Ailbertus wederom wijn proefde,

Cui cum dona plurima reconciliationis gratia, et quod innocentem Dei sacerdotem tam gravi affecissent contumelia, libentissime vellent exhibere, noluit ea penitus, etiam martirium pro Christo subire paratus, contingere.

Unde non est dubitandus martirum quoque coronandus a Domino sacro diademate.

Hinc autem maturato itinere versus Saphenberg, Adolphum comitem, eiusdem castrî possessorem, gratia antiquae dilectionis adire, unde se regressurum destinavit huius quoque aecclesiae conventum salutare. Ingressus est castrum quod Dichid nuncupatur, ubi Retherus eiusdem castrî possessor in compendio erat moriturus, cui ipse olim promiserat, quod ultimis eius exequiis esset affuturus; qui ab eo vitae insignitus aeternae, die tertia est assumptus, comprobante Domino, quod veridicus esset suus sacerdos.

Et inde profectus venit ad villam, quae nuncupatur Sehteme, hospitio desiderantissime a quodam loci illius collectus primore, ubi statim gravi correptus infirmitate, coepit indesinenter viribus membrorum deficere. Et accepto salutari viatico pro itinere sempiterno, commendavit se domino Deo cum universali catholicae fidei populo, obsecrans obnix pro locorum prosperitate et animarum salute, quae Dei initiata servitio erant ipsius actione, ut et loca construantur et animae custodiantur divinitatis auctoritate.

Tunc rogavit ministrum sibi potum de puteo afferre, sitim temperare recenti et frigido liquore. Quo allato et gustato potu aquae in vini sapore, estimabat sibi naturale vinum se ad recreandum allatum esse, et summoto a se poculo subicit, non vinum sed aquae potum petisse; unde commoto hospite haec ita fuisse, effusoque quod continebatur vase, iubet ministrum citissime aquam apportare; qua rursus gustata a sacerdote in vini sapore, et culpato ministro pro secunda vini allatione festinat ipse hospes effuso rursus vase, aquae potum apportare; quo tertio vir Dei gustato in sapore vinatico, intellexit donum Dei

verweet hij den bediende zijne fout van ten tweede male wijn gebracht te hebben, goot het vocht uit den beker en ijldte nu zelf heen om water te brengen en toen de dienaar Gods nu ten derde male den wijnsmaak proefde, begreep hij, dat die dronk een gave van God was; hij dronk en dankte den Heer van Hemel en aarde. Maar ook de gastheer en al de omstanders, hoe zeker zij ook van het feit waren, wilden het nochtans zelf onderzoeken; zij dronken uit denzelfden beker en, erkennend, dat het water in wijn was veranderd, dankten zij God, dat Hij hen, die Hem beminnen, op deze wijze verheft. En toen het oogenblik nabij was, dat de banden tusschen ziel en lichaam zouden gebroken worden, kwam er van de sponde des stervenden een allerzoetste balsemgeur, die het vertrek vervulde en de harten der omstanders verblijdde, totdat de stervende den geest had gegeven en zijn lichaam op de draagbaar nedergelegd was; allen prezen te zamen den Heer, dat Hij door een zoo duidelijk wonder van heiligheid den dood van zijn priester verheerlijkt had. Onder een zoo schitterend bewijs van zijn triomf, verliet Ailbertus, Gods priester, deze aarde, om in eeuwigheid te leven bij den Heer, met liefde opgenomen, naar wij gelooven, door de engelen des hemels, in het jaar des Heere 1122, de eerste indictie, den 19^{den} September, op Maandag, tusschen den 3^{den} en 5^{den} dag der maan, terwijl er geen epacta was, de Heer regeert gedurende alle eeuwen der eeuwen.

esse, bibit et benedixit Dominum coeli et terrae.

Sed et hospes et universi astantes, quibus tamen notissima erat res, experimentum inde querentes, biberunt ex eodem potu omnes, vinumque ex aqua mutatum cognoscentes, benedixerunt Dominum quod magnificet se diligentes.

Et imminente ei resolutione corporis et animae, facta est ibi fragrantia ex suavissimo odore, replens et habitaculum, et corda laetificans astantium, donec recessurus explevit obitum, et corpus feretro est impositum, collaudantibus universis Dominum, quod tam manifesto salutis miraculo adornaverit sui sacerdotis recessum.

Et subtractus est a corpore tali experimento victoriae Ailbertus Dei sacerdos cum Domino semper victurus, ab angelis coelestibus, ut credimus, officiose receptus, anno dominicae incarnationis Mill. Cent. XXII, indictione I, XIII Kal. Octobris, feria II, luna IV, concurrente V, nulla existente epacta, regnante Domino per omnia saeculorum saecula.

Servus autē eius vehiculū parantib; quo huc erat ut adhuc vivus rogant asportandus, intulerunt corpus nullam in minore eccliam eiusde ville, nā dū ibidē sūnt sūx, curāvallantes feretrū & custodiētes obnix, ne cuiquā liceret ut accedere, aut corpus ut formidabant auferre. Vnde seruo eius altō festinante Saphenberch tota nocte, amittitūre comiti adolpho, ut veniret excutere corpus sacerdotis a pplo. altero autē seruo remanente cum feretro, sepelierunt illud conuicantē statī tēpore vesptino, ante meridianū eiusdem ecclē ostioli. qđ ex latere ingressū prestat sacario, cū opioso exequiā obsequio. Cum uero comes venisset mane, & uellet corpus tā humatū effodere, & hunc ad locū ut ille adhuc vivus rogant asportare, nimia illis intus indignatione, qđ tā sēm & tā dignū sacerdotē sepelissent apud se, & hoc sine ecclastica solēpnitate, tēptauerunt cū objectione simulata detertere, quomodo tā sēm & tā dignū ut dirisset sacerdotē laici manu auderet cicerē, & maxime sine epī licentia & cleri p̄sentia, & hoc timore percūso comite, p̄mansit res imp̄fecta.

Terwijl nu zijne dienaren den lijkwagen in gereedheid brachten om hem naar ons huis te vervoeren, zooals hij nog in leven zijnde gevraagd had, brachten de inwoners van het dorp het lijk in de kleine kerk van het dorp — want er zijn twee kerken — omheinden de lijkbaar en bewaakten ze met zorg, opdat niemand ze zou kunnen naderen en het lijk wegnemen, want dat vreesden zij. Een der twee bedienden van Ailbertus haastte zich den heelen nacht door naar Saphenberg om aan Graaf Adolf te boodschappen, dat hij het stoffelijk overschot des priesters aan het volk zou komen ont-rukken, terwijl de andere bij de lijkbaar bleef; maar onmiddellijk des avonds begroeven de inwoners het lichaam met groote plechtigheid voor de kleine deur der kerk aan den zuidkant, eene deur die terzijde toegang geeft tot het koor. Toen nu de graaf den volgenden morgen kwam wilde hij het reeds ter aarde bestelde lichaam opgraven en naar Rode brengen volgens den wensch des afgestorvenen. Hij was vertoornd en verweet den lieden in groote verontwaardiging, hoe zij het durfden bestaan een zoo heilig en zoo waardig priester in hun dorp te begraven en dat wel zonder kerkelijke plechtigheid. Maar zij op hun beurt hadden, om hem van zijn plan af te schrikken hun wedervraag gereed en wierpen hem op: hoe hij het durfde wagen een volgens zijn eigen uitspraak zoo heilig en waardig priester met leekenhands op te graven en dat wel zonder verlof van den Bisschop en buiten tegenwoordigheid van de geestelijkheid. De graaf verschrok op deze woorden, en de zaak bleef ongedaan.

Servis autem eius vehiculum parantibus, quo huc erat, ut adhuc vivus rogarat, asportandus, intulerunt corpus villani in minorem aecclesiam eiusdem villae, nam duae ibidem sunt sitae, circumvallantes feretrum et custodientes obnixae, ne cuiquam liceret vel accedere, aut corpus ut formidabant auferre.

Unde servo eius altero festinante Saphenberg tota nocte, annuntiare comiti Adolpho, ut veniret excutere corpus sacerdotis a populo, altero autem servo remanente cum feretro; sepelierunt illud convicanei statim tempore vespertino, ante meridianum eiusdem aecclesiae ostiolum, quod ex latere ingressum praestat sacrario, cum copioso exequiarum obsequio. Cum vero comes venisset mane et vellet corpus iam humatum effodere, et hunc ad locum, ut ille adhuc vivus rogarat, asportare, nimia illis iratus indignatione, quod tam sanctum et tam dignum sacerdotem sepelissent apud se, et hoc sine aecclesiastica sollempnitate, temptaverunt eum obiectione simulata detertere, quomodo tam sanctum et tam dignum ut dixisset sacerdotem, laica manu auderet eicere, et maxime sine episcopi licentia et cleri praesentia; et hoc timore percusso comite, permansit res imperfecta.

Wederbinding van het Gebeente van den Eerbiedwaardigen

Ailbertus en overbrenging naar Rolduc.

N een latijnschen brief, (waarvan wij het afschrift uit het Museum Bollandianum, Collectanea, tom. 25 fol. 268—270 genomen hebben en in ons archief bewaren,) door den abt J. HAGHEN aan de Bollandisten den 13 Januari 1772 geschreven, lezen wij:

«De plaats, waar Ailbertus in geur van heiligheid gestorven en begraven is, heette Sehtëne, nu Sechtem, en is gelegen in het diocees Keulen. Toen ik vóór 40 jaren hier lector of professor in de godgeleerdheid was, begaf ik mij tijdens de vacantie als ter vrome pelgrimsreis naar genoemde plaats en naar de kleine kerk, waarvan de annalist spreekt, denkende, dat het God zou behagen eenig teeken van de heiligheid van onzen eerbiedwaardigen Ailbertus te geven, of dat ik ten minste met eigen oogen de plaats, waar hij begraven ligt, zou herkennen en zien of er werkelijk in het dorp Sechtem twee kerken zijn, een groote en een kleine, en ook of er nevens de groote deur in het kerkje eene kleine en dat wel aan de zuidzijde bij het koor bestond. Maar het behaagde Gode niet, als door een wonder de heiligheid van zijn dienaar te openbaren, en wat mij meer verwonderde en smartte, ik vond wel de twee kerken en vond tevens in de kleine kerk het deurtje bij het priesterkoor, maar aan den noordkant; en zoo kwam het vermoeden bij mij op, dat onze annalen niet nauwkeurig waren, noch in dit feit, noch in andere.

Zoo bleef het tot verleden jaar, toen de Heer van Sechtem uit winzucht of uit spaarzaamheid de kleine kerk, die zeer oud en uit zware muren van zuiveren gipssteen gebouwd was, om de waarde van het gips liet afbreken en, met toestemming van den bisschop eene nieuwe kapel uit baksteen daar ter plaatse bouwde.

In de dikte van den muur ontdekte men aan de zuidzijde het deurtje nog geheel bekleed met witte kalk, met dorpel en hengsel, en juist daar, waar het toegang bood tot het koor der oude kleine kerk. Met toestemming van den Heer van Sechtem en op bevel van den Bisschop werd in mijne tegenwoordigheid de geheele grond binnen de kerk omgewerkt en omgewoeld, tot de diepte, waarop volgens gebruik de lichamen der Christenen begraven worden. Dit gebeurde in tegenwoordigheid van mij en van

andere beëdigde en eerbiedwaardige getuigen, op het feest van de H. Theresia, den 15^{den} October jongstleden.

Ook werd er bevonden, dat vóór ongeveer honderd en vijftig jaar dezelfde grond omgewerkt was geworden, niet om het lichaam van Ailbertus te zoeken, maar om op diezelfde plaats een onderaardsche crypte te bouwen tot begraafplaats der adellijke familie van Siegen, aan welke destijds de heerlijkheid van Sechtem behoorde. Deze crypte werd gevonden, goed gesloten, en onder het slijk (sub limo) buiten de crypte lagen de beenderen van een enkelen man overal in de kapel verspreid. Deze beenderen werden verzameld en door een professor aan de Universiteit van Keulen tot een menschelijk lichaam saamgevoegd; zij waren alle onbedorven, van witachtige kleur en zoo volledig, dat er nauwelijks een particula aan ontbrak; zoo met allen eerbied geordend, in een versierde kist ingesloten en verzegeld, worden ze nu op een passende plaats bewaard, totdat ze, nadat de bouw der nieuwe kapel geëindigd zal zijn, of opnieuw daarin geplaatst, of andere maatregelen dienaangaande genomen worden.

Misschien ligt het in Gods raadsbesluiten, niet eerder de heiligheid van zijn dienaar door nieuwe en meer klaarblijkelijke wonderen te openbaren, dan wanneer Zijn vriend teruggebracht worde hier op de plaats, die hij met zooveel godsvrucht stichtte, en die hij voor ongeveer zeven eeuwen, toen hij nog als pelgrim leefde, tot zijne begraafplaats heeft uitgekozen.

Zoo moge dan met het gebeente en de overblijfsels en alles wat het lichaam van den eerbiedwaardigen Ailbertus aangaat, gebeuren wat Gode behaagt.— Dit staat bij mij als zeker vast, dat deze onze bezorgdheid voor den roem der Heiligen, al is zij nog zoo klein, in den hemel én onzen Ailbertus én God den Heer zelve aangenaam is, evenzoo zeker als het hun moest mishagen, dat voor anderhalve eeuw door hen, die de crypte bouwden, het graf van een zoo heilig man geschonden werd en dat hier zich niemand over het graf bekommerde of er zelfs de herinnering van bewaarde.

Get: J. J. HAGHEN, APT VAN ROLDUC.

Abdij van Rolduc bij Aken, 3 Jan. 1772

De Professor van de Keulsche Universiteit was Dr. J. Georg. Menn. In ons Archief berust het authentiek stuk (7. Nov. 1771) van zijn nauwkeurig verslag met de even nauwkeurige opsomming van al de beenderen, die hij in de kapel gevonden, van de aardkluiten en onreinheden gezuiverd, en na een ernstig en herhaald onderzoek nauwkeurig saamgevoegd heeft, zooals de schrijver van dit werk ze later in het jaar 1893 terugzag. Wij geven in afdruk de laatste bladzijde met de onderteekeningen en zegels.

Volgens de regels der anatomie en de beginselen der Geneeskunde mag men, schrijft Dr. Menn, de volgende conclusie als waarheid aannemen:

Dat de beenderen zijn van een en denzelfden mannelijken persoon en alle zonder de minste uitzondering tot een en hetzelfde geraamte behoorend; dat deze persoon van gevorderden leeftijd en van meer dan gewone lichaamsgestalte was; dat al de beenderen van denzelfden tijd zijn. En, voegt hij er bij, daar de geschiedenis getuigt, „dat het „lichaam van den eerbiedwaardigen Ailbertus reeds „meer dan zes en een halve eeuw in dat heiligdom rust, is het niet alleen te verwonderen, dat „dit gebeente gedurende zooveel eeuwen onbedorven is gebleven, maar moet men met recht besluiten, dat dit op bovennatuurlijke wijze behouden en voor alle vernietiging gevrijwaard is, „omdat de beenderen volgens de natuurlijke wetten in zoo langen tijd, bijzonder wegens de slijkerige aarde, onder welke zij rustten, geheel en al tot stof moesten vergaan zijn”.

Kan men deze laatste redeneering ook toepassen op de laatste 150 jaren vóór 1771, gedurende welke zeker niemand in de St.-Nicolaas-kapel begraven is, dan zou niet alleen de identiteit van het gevonden gebeente als dat van Ailbertus, maar ook de heiligheid van den stichter van Rolduc door een bovennatuurlijk wonder bewezen zijn.

Wij stellen deze vraag met te meer recht, omdat volgens vertrouwbare berichten de St. Nicolaas-kapel midden op het oude kerkhof ligt en de grond dezelfde is als die van het nieuwe kerkhof, waar de lijken in 30 jaren geheel en al vergaan zijn.

In een handschrift van ons archief getiteld:

compendiosa narratio rerum aliquot ad historiam Abbatiae Rodensis spectantium, en geschreven door den secretaris van den Abt Haghen, lezen wij: „toen in tegenwoordigheid van den Pastoor, den Kapelaan en de Schepenen van het dorp de vraag gesteld werd, of er ooit daar ter plaatse iemand anders „begraven was, verklaarden zij eenstemmig met „de vele anderen, die daar tegenwoordig waren, „dat zij altijd gehoord hadden en dat hun door een „ononderbroken overlevering met zekerheid bekend „was, dat buiten Ailbertus niemand daar begraven „was. Derhalve waren zij eenparig van gevoelen, „dat er geen twijfel was of de daar gevonden „beenderen behoorden in werkelijkheid tot het „lichaam van den eerbiedwaardigen dienaar Gods, „Ailbertus.”

De veronderstelling, die de geschiedschrijver Ernst in een nota op bl. 305 van het tweede deel aangeeft, dat namelijk het overschot van Ailbertus in latere tijden naar Rolduc zou overgebracht zijn, mist allen grond, daar vooreerst het handschrift zelf, waarop alleen die vreemde meening berust, — een handschrift in 1670 door van Theenen S. J. uit Aken geschreven — hoegenaamd geen historische waarde heeft.

Overigens is het feit, dat nergens, noch in de „Annales” noch in eenig ander overgebleven stuk, van het gebeente of van de rustplaats van Ailbertus te Rolduc het minste gewag gemaakt wordt, een voldoende bewijs van het ongegronde dezer uit de lucht gegrepen bewering: hoe immers is het te verklaren, dat zulk eene gewichtige gebeurtenis geheel en al uit de herinnering der kloosterheeren zou verdwenen zijn?

Ook vinden wij, tot afdoende logenstraffing, in een boek getiteld: *Acher Chronieck* in 1623 door Joannus Noppius op bl. 152 de volgende woorden:

„Der anfangs gemelter H. Ailbertus „diemeil er hen seinem Leben mit viel „Miraculen und Wunderzeichen gezeichnet/ wie desfalls im Kloster gute Nachrichten/ derwegen wol zu münschen/ das/ als er auswendig auff der

„Reisen gestorben/ auch hette mögen hie-
her bracht/ und in seiner gestifteten
„Kirchen begraben seijn worden“.

Dat deze Joannes Noppius aan Rolduc en zijne geschiedenis niet vreemd was, bewijzen de bijzonderheden, die hij over de stichting, over de crypte, over het graf van Walram, over de kleeding van Abt en kloosterheeren aangeeft, en meer nog de opdracht van het voor ons liggend boekdeel aan den Abt zelve na de volgende, door hem zelf geschreven woorden:

REVERENDISSIMO AC PRÆNOBILI DOMINO DO BALDVINO AB HOPVSH RHÆDEN-
SIS ECCLESIAE, SIVE MONASTERII BENE ME-
RITO ABBATI, DOMINO SVO ET MECÆNATI
SVMMÆ COLENDO PRÆSENTABAT HAC 25
IVLII ANNO 1632.

IOANNES NOPPIVS DOCTOR.

Het spreekt van zelf, dat bij de bewoners van Rolduc het verlangen levendig bleef, om het dierbare gebeente van den vromen Stichter der Abdij te bezitten en het eene waardige rustplaats te geven onder de indrukwekkende gewelven der kerk, waarvan hij den grondslag had gelegd. Meer dan iemand koesterde de Directeur Everts dezen wensch. Herhaaldelijk daartoe aangewende pogingen mislukten evenwel.

Opnieuw werden in 1894 tot dat doel onderhandelingen aangeknoopt, ditmaal God lof met gunstig gevolg, dank vooral aan de bemiddeling van Z. E. Mgr. Ph. Krementz, Kardinaal, Aartsbisschop van Keulen.

Den 28 Juli 1895 begaf Directeur Corten, vergezeld van de innigste wenschen zijner onderhoorigen, leerlingen zoowel als leeraren, zich naar de oude Bisschopsstad aan den Rijn, en van daar in gezelschap van Mgr's secretaris, den weleerw. heer Vocht, naar Sechtem bij Bonn, en onmiddellijk daarop met den pastoor van Sechtem naar het kasteel van Baron von Geier Schweppenburg in het Brohlthal. Ailbert d'Antoing was ons. Na 773 jaren lang gerust te hebben in de slotkapel

der adellijke familie Von Geier Schweppenburg, werd hij overgebracht naar zijn geliefd Rolduc. Den 30 Juli kwam de Directeur met het gebeente te Herzogenrath aan, van waar het voorloopig werd gebracht naar Kerkrade, om in de pastorie te worden bewaard, in afwachting van de plechtige inhaling te Rolduc, welke zou plaats hebben op den dag der prijsuitdeeling. Dat geschiedde den 7 Augustus. Een der dagbladverslagen over die heugelijke gebeurtenis is overgenomen in het groote werk: **ROLDUC IN WOORD EN BEELD**.

Met gouden letters staat die 7 Augustusdag opgeteekend in de Annalen van Rolduc.

In de eenvoudige houten sarcophaag bleef het stoffelijk overschot van Ailbertus rusten in de eerbiedwaardige crypte, tot het in 1897 door Mgr. H. Van de Wetering werd geplaatst in een gebeeldhouwd steenen monument uit de kunstwerkplaatsen van Dr. P. J. H. Cuypers te Roermond.

Sarcophaag van Ailbertus.

Sarcophaag van Ailbertus.

Aanteekeningen betreffende de
Geschiedenis en het **L**eben
 van den **E**rbiedwaardigen **A**ilbertus.

Over de **V**oorvaders van **A**ilbertus.

E eerste aansporing tot onze studie over de afkomst van onzen Stichter en Zijne verwantschap met het roemrijk regeerend Koninklijk Huis

danken wij aan den Heer A. J. A. Flament, Archivaris van Maas-tricht, die ons wees op het reeds genoemd werk van W. A. Spaen: *Oordeelkundige Inlei-ding tot de Historie van Gelderland*. In dit werk beroept zich de schrijver op onze an-nalen als op een historisch zekere ge-tuigenis om bovenge-noemde verwantschap onweerlegbaar te sta-ven.

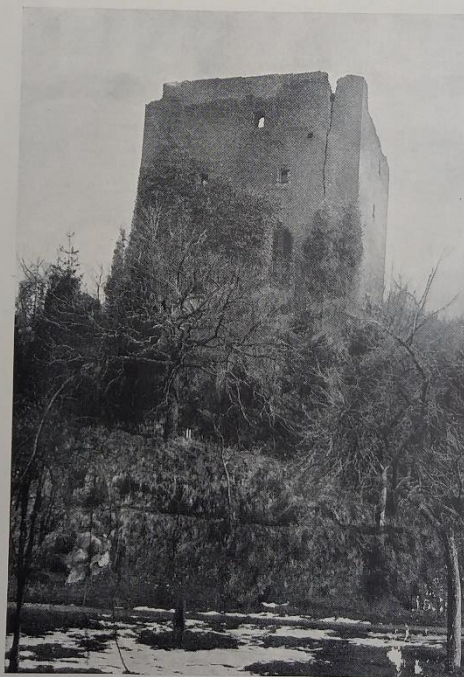
De Annales Roden-ses geven de afkomst van Ailbertus duide-lijk aan. Er waren twee broeders in Vlaande-ren *Gerard* en *Rutger*. Beiden moeten Vlaan-deren verlaten en ves-tigen zich de eerste in Wassenberg, de tweede in Kleef. Een der zonen van Gerard of Rutger blijft

in Vlaanderen waarschijnlijk te Antoing en is va-der van Amoricus. Uit het huwelijk van dezen met een adellijke jonkvrouw stammen vele kinde-ren, onder welke Ailbertus, de stichter (zie bl. 1 en 2). Als achterkleinzonen van de eerstgenoemde

broeders Gerard en Rutger, noemt de An-nalist (bl. 4) Gerard van Gelder, Gosewijn van Hemesberg, Hen-drik van Krikenbach en Dirk van Cleef en met dezen Ailbertus waar-schijnlijk in derden (kerkelijken) graad ver-want (ibidem). Met Gerard van Gelder gaat de stamboom ge-regeld door tot aan Hare Majesteit de *Ko-ningin* Wilhelmina.

Verder zijn wij aan de vriendelijke mede-delung van Professor G. Kurth van Luik, de kennis verschuldigd van een der charters van St. Hubert (n. 43), dat tot titel heeft: *Ge-rard en Gosewijn zo-*

nen van Theodericus (Thierry) *geven aan de Abdij zes mansi, gelegen te Bree in Taxandrië*. Wij

Het Kasteel van Wassenberg.

nemen de volgende woorden uit dit charter over: „Nec multo post (1081) Godefridus Theodericum „comitem cepit, qui *filius Gerardi Flamensis*, regi „etiam Henrico admodum familiaris, in quibus „poterat adversabatur juveni: quem Bulonium de- „ductum satis liberaliter jussit servari. . . . Actum „anno incarnationis Verbi 1082.”

Uit deze aanhaling volgt, dat Gerardus van Wassenberg, van wien de Annalist spreekt, genoemd werd *Gerard van Vlaanderen*. Dezen naam voert hij ook in eene akte van 1042, verleden te Maas-tricht, tusschen de kerk van Bamberg en de Abdij van Stavelot als partijen (Ritz, Urkunden etc.)

Zijn zoon Theodericus (Dirk, Thierry) was de vader van Gerard van Wassenberg of van Gelder, dien de geschiedkundigen ook Gerard den eersten noemen en wien zijne tijdgenooten evenals aan diens grootvader den bijnaam gaven van *Flamensis* of *Flaminius*.

Tot grootere bekrachtiging en staving onzer meening halen wij de bladzijde aan uit het boek: *La formation territoriale des Principautés Belges au moyen-âge* (1902), Tome II p. 321.

„L'histoire des familles de Gueldre et de Clèves se rattache aux deux frères, Gérard et Roger, originaires du Tournaisis, qui vinrent, sous le règne de Henri II, chercher un refuge en Lotharingie.

L'empereur donna à Gérard la terre de Wassenberg, dans le Mühlgau, et à Roger, celle de Clèves, dans le Tubalgo.

Leurs descendants continuèrent à être appelés les Flamands, et, au début du XIIe siècle encore, Rodolphe de Saint-Trond mentionne le comte Gerardus Flaminicus.

Lors de la création du monastère de Herzogenrath, Rolduc, dans le Julichgowe, qui fut inauguré en 1104, la chronique du lieu rapporte que

son fondateur Ailbertus, venu lui aussi de Flandre était parent du comte de Clèves, Thierry, du comte de Gueldre, Gérard, de Gosuin de Heinsberg et de Henri de Krikenbach, tous arrière-petits-fils (pronepotes) des deux frères d'Antoing.

La branche de Wassenberg eut des destinées plus brillantes.

L'un des premiers descendants de Gérard d'Antoing, son fils ou son petit-fils, avait acquis un comté dans la Betuwe et le Testerbant, ainsi qu'en témoigne un diplôme de Henri III du 22 Mars 1052, et un comté dans le Ruhrgau cité en 1057; c'est peut-être ce même Gérard qu'un acte d'échange conclu sans doute en 1041 entre l'abbé de Stavelot et le prévôt de la cathédrale de Bamberg, nommé Gerardus Flamens.

Il eut pour fils un comte Thierry, auquel la comtesse Ermengarde de Mont-aigu confia l'avouerie des biens de Bree et de Rhode (Gruitrode?) qu'en 1079 elle donnait à Saint-Lambert et l'on constate de la sorte que Thierry devait tenir à ce moment la partie orientale de la Tex-

andrie, ancien héritage d'Ansfrid l'évêque et du comte Baldéric. Le Cantatorium de Saint-Hubert raconte que Godefroid de Bouillon, on ne sait à la suite de quels événements, s'empara de ce comte Thierry et le garda prisonnier dans le Château de la Semoy, où il ne tarda pas à mourir (1082).

Ses fils Gérard et Gosuin possédaient encore des manses à Bree; ils en disposèrent, après la mort de leur père, en faveur de l'abbaye ardennaise où il avait été enseveli.

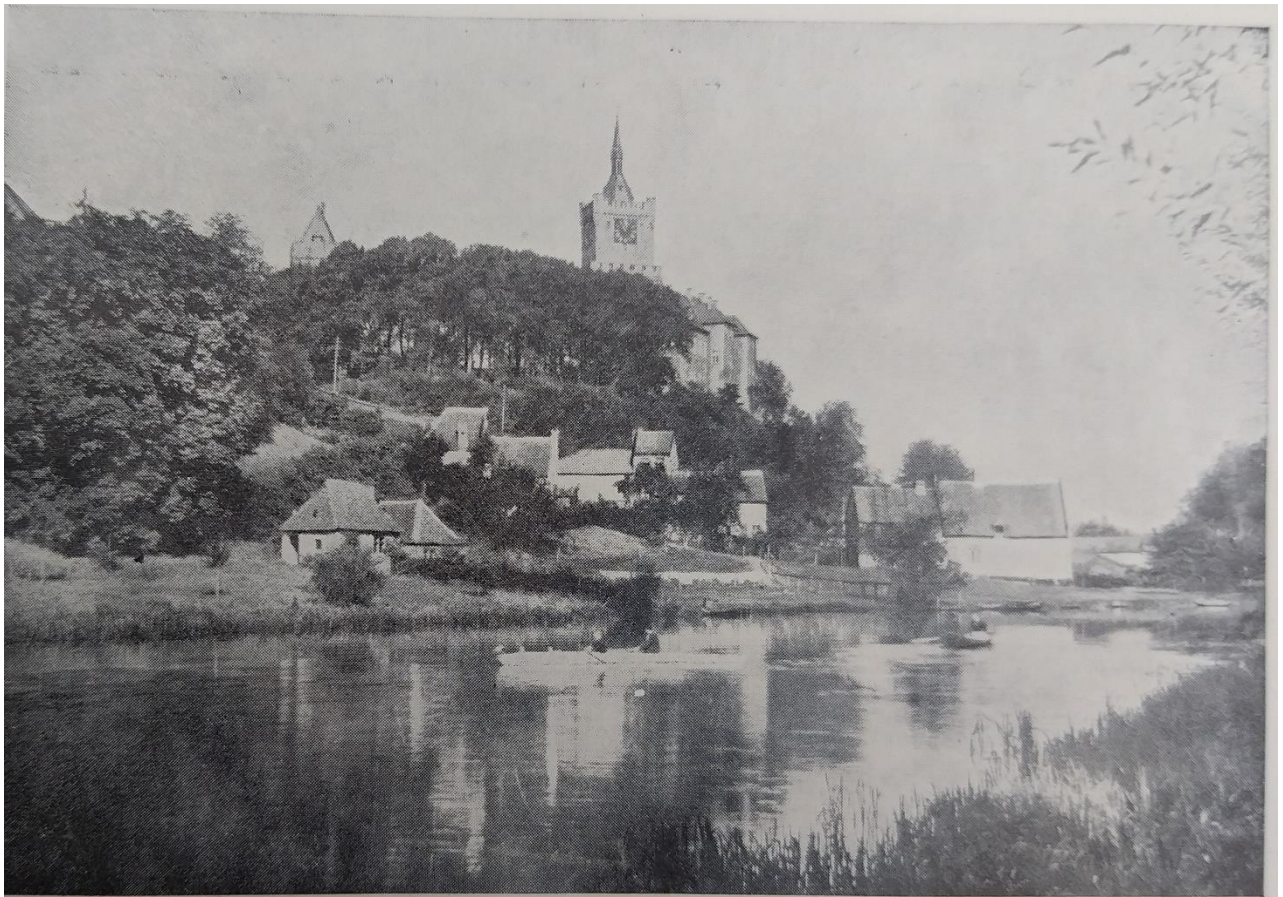
Gosuin est le seigneur de Heinsberg dont parlent les Annales Rodenses; il est dit en 1085 oncle de Gérard de Wassenberg, c'est-à-dire vraisemblablement que son frère Gérard avait un fils du même nom, auquel avait été attribué cet apanage.

Het Kasteel van Cleve.

Het Kasteel van Wassenberg.

Het Kasteel van Cleve.

La principale possession des Wassenberg fut le château de Gueldre sur la Niers, dans le pagus Hattuaria qui est cité par Henri IV en 1067 comme étant le comté de Gérard. C'est à la place que s'attacha dans la suite le titre comtal, et des le commencement du XIe siècle apparaissent les comtes de Gueldre: comes de Gellero, 1104, de Gellera, 1105, 1107, de Gelre, 1109 etc., parfois aussi on trouve: comes de Wassenberg (1118)."

Men ziet het, de hier vermelde oorkonden, uit de schuilhoeken der vroegere middeleeuwen opgedolven, bewijzen zoowel de historische waarde van onze annalen, waarmede zij in volmaakte overeenstemming zijn, als de echtheid van de geslachtslijst en de verwantschap van den adellijken stichter van Rolduc met de Graven van Gelder en het Koninklijke huis der Nederlanden. In de *Gilde de Saint-Thomas et de Saint-Luc* (1871) p. 241 vinden wij eenige belangrijke bijzonderheden over het adellijk huis van Antoing uit den tijd, waarin Ailbertus leefde.

La terre d'Antoing avait le titre de Baronnie et son seigneur, qui avait voix aux états de Hainaut, portait sa bannière parmi les quarante-quatre bannières anciennes mouvantes de comté de Hainaut. Il portait son écu armorié de gueules au lion d'argent et criait Bury.

Le héraut d'armes du duché de Gueldre le décrit ainsi :

Het Kasteel van Antoing.

Over de geboorteplaats van Ailbertus en het adellijk slot, waarin hij geboren werd en zijne eerste kinderjaren doorbracht lezen wij bij Kaspar Merian in zijne *Topographia Germaniae Inferioris* bl. 194:

„Antoing, Antonia an der Scelde/ und
„nur eine Niederländische Meil von Cor-
„nick in Hennegoum/ gelegen: ein sehr
„lustiges Dorf/ sampt einem Castell eines
„sonderschönes Wercks/ so so alt/ das
„man will es sene von Marco Antonio
„dem berühmten Römer/ erhalten worden.
„Gehört dem Herrn von Barlemont”.

Dander droech den scilt van kele,
Een leeu dair in tot menighen spele,
Van zilver was hi min no mee
Zijn doot doet noch den menighen wee.

(van Malderghem, la Bataille de Staveren, p. 31.)

Le premier que nous rencontrons est N. sire d'Antoing et d'Espinoy qui, vers la fin du onzième siècle, épousa Flandrine, fille de Godefroi, comte de Namur et de Sybille de Porcéan; il en eut :

a) Hugues qui suit

b) Gérard qui devint abbé de Clairmarais

c) Plusieurs filles dont l'une épousa Gossuin sire d'Avennes.

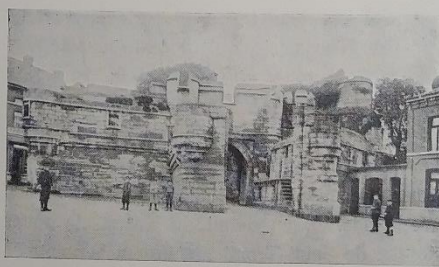
Un Gilbert d'Antoing, chevalier, assista à la première croisade: s... l'époux de Flandrine de Namur?

Hugues I, seigneur d'Antoing et d'Espinoy, épousa Ancilide, soeur de Robert, seigneur de Wavrin.

Dewez. Hist. particulière des provinces Belges, t. III, p. 347.

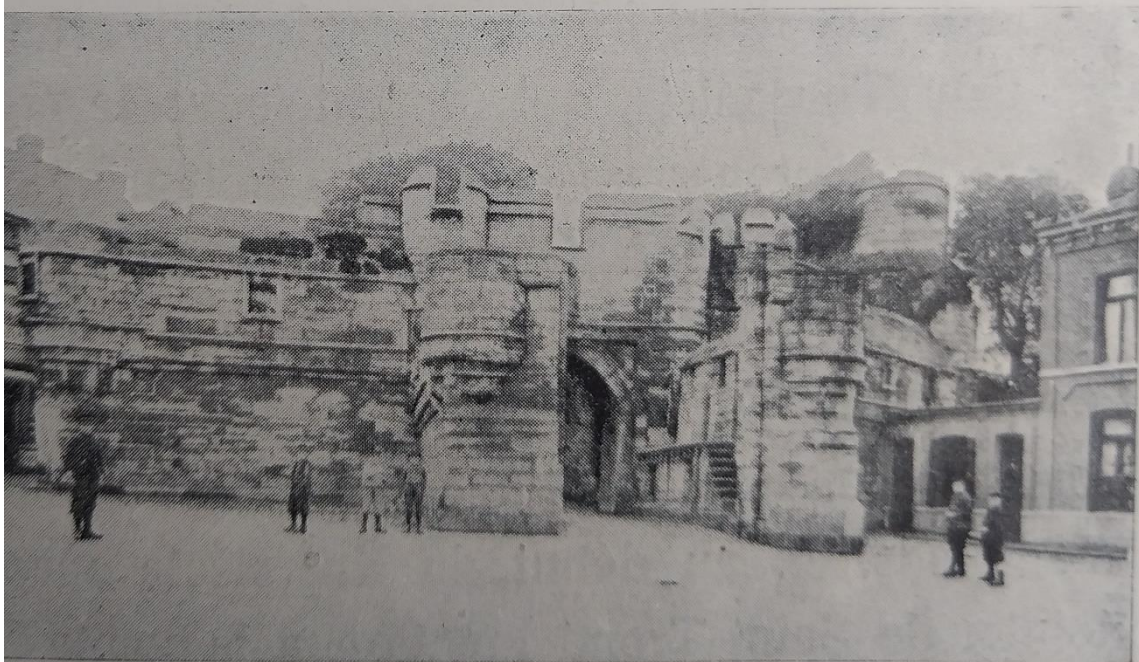
De bovengenoemde N., sire d'Antoing, moet volgens waarschijnlijke berekening van den leeftijd van Ailbertus, de broeder van onzen Stichter geweest zijn. De volzinnen uit de Annalen: „ge-nuit ex ea dilectissimos liberos” en verder „pro commonendis parentibus” schijnen deze hypothese te bevestigen.

Het is te betreuren, dat de schrijver niet bij deze beschrijving, zooals elders, eene afbeelding

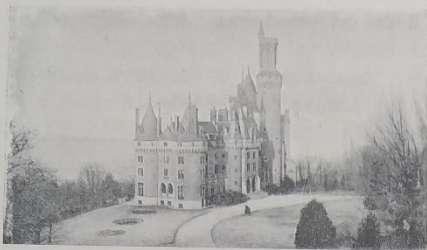
De ingang van het Kasteel van Antoing.

van het destijds nog bestaande slot gevoegd heeft.
Eene uitvoerige beschrijving van het tegenwoor-

De ingang van het Kasteel van Antwerpen.

dig kasteel, zooals dit in 1840 gerestaureerd werd

Het Kasteel van Antoing.

Over het intreden van Ailbertus in de stiftschool van Doornik.

Uit de woorden van den Annalist: tradidit illum Thornacensi Ecclesiae etc. blijkt, dat de jeugdige Ailbertus als oblatus door zijn vader aan de stiftschool der Kathedraal van Doornik toevertrouwd werd.

Het volgens onze tegenwoordige opvatting afkeurenswaardig gebruik, dat in de oude kloosters van het Oosten heerschte, werd ook in het Westen overgeplant, het gebruik namelijk, dat kinderen, en zelfs zij, die nog niet tot de jaren van verstand gekomen waren, door hunne ouders Gode toegewijd en voor geheel hun leven in den kloosterstand werden opgenomen.

Deze „pueri oblati” werden van den dag hunner intrede af als medeleden van het klooster beschouwd, volgens de voorschriften der orde gekleed, en voor deze opgevoed. De rijke adel was voor dit opnemen zijner kinderen zeer dankbaar en gaf bij die gelegenheid vaak rijke bezittingen aan het klooster.

Zooals in de kloosters werden ook in de dom- en stiftkerken knapen aangenomen en in de aan de kerk verbonden school opgevoed; deze „scolares canonici” leefden van de geestelijke inkomsten, droegen priesterlijke kleeding en hadden recht op rijke praebenden. Zij voerden een gemeenschappelijk leven onder het bestuur van den „scolasticus” en werden in den regel in uiterste strengheid opgevoed, zoodat men de woorden „de roede van den magister” in letterlijken zin moet opvatten. Uit den tekst van den Annalist volgt, dat in de

vinden wij in de *Compte rendu des travaux du Congrès de la Fédération Archéologique et Historique tenu à Tournai 1895* bl. 246 en volgende.

Wij vermelden hier alleen met den schrijver (bl. 246), dat het tegenwoordige slot in zijn kern uit de 14de of 15de eeuw stamt en een ouder vervangt, waarover reeds in de 13de eeuw gesproken wordt.

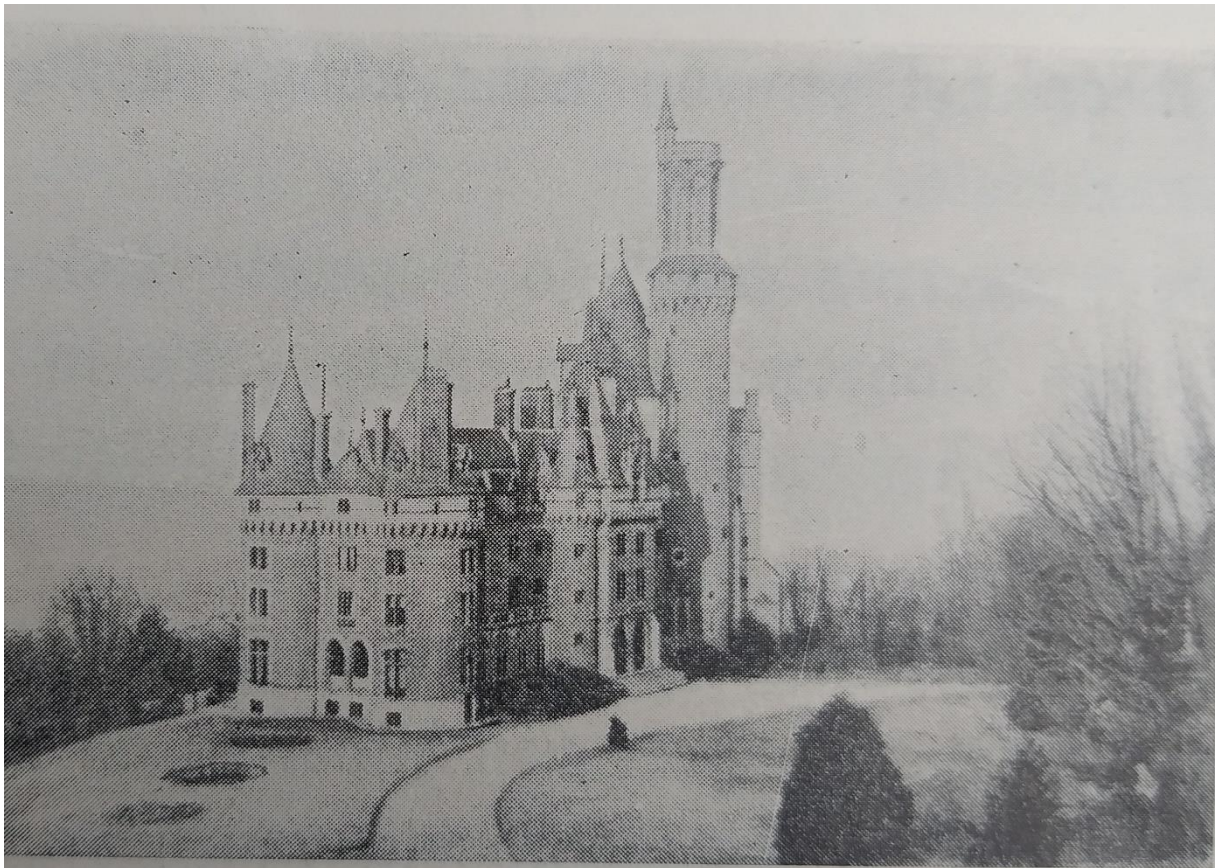
Onze phototypieën, hoe klein ze ook zijn, geven een idee van het heerlijke, grootsche kasteel, dat ten tijde van Ailbertus wel op een vesting moet geleken hebben.

school van Doornik aan de *scolares* vrijheid gelaten werd, om later in de wereld terug te keeren; Ailbertus immers deed, zegt de Annalist, uit eigen beweging de gelofte zich den dienst van God in het gemeenschappelijk leven der canonici regulares te wijden.

De school van Doornik stond ten tijde van Ailbertus in hoogen roem en bloei, zoowel wat de wetenschappelijke opleiding als wat de tucht en heiligheid der leerlingen betreft. Ailbertus werd opgevoed onder de leiding van den beroemden Odo, den gelukzaligen bisschop van Kamerijk, dien hij later als scholasticus opvolgde. De invloed van den geleerden meester in de wetenschap en heiligen geleider in het godvruchtige leven op den jeugdigen leerling, was zoo overweldigend groot, dat zijn leven een trouwe afdruk is van het voorbeeld, hem door Odo gegeven.

Wij weiden daarom eenigszins uit over het leven van Odo. Odo was geboren te Orleans in het jaar 1045.

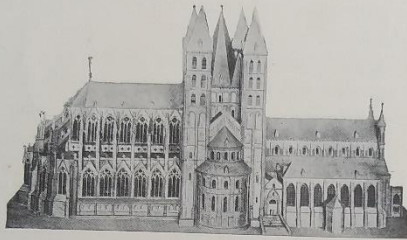
Wegens zijne buitengewone talenten en geleerdheid werd hij nog op jeugdigen leeftijd eerst in Toul als leeraar aangesteld en weldra door de Canonici van Doornik, als scholasticus bij de domschool beroepen. Daar schitterde hij zoo uit door zijne kennis in de letteren, de Philosophie en andere wetenschappen, dat hij weldra aan het hoofd stond eener school van twee honderd jeugdige Clerici, die op den roem des meesters niet alleen uit de omliggende plaatsen, maar ook uit

Het Kasteel van Antoing.

Normandië, Saksen en Italië naar de school van Doornik kwamen.

Er heerschte strenge tucht en ernstige godsvrucht; in het koorgebed waren de jeugdige canonici zoo ingetogen, dat men ze voor kloosterlingen van Clugny zou gehouden hebben.

Cathedraal van Doornik met de 5 torens.

Het lezen van Augustinus' werk „de libero arbitrio” bracht een plotselingen ommekeer teweeg in de geheele levensopvatting van den Scholasticus. Zijn buitengewone wilskracht eens aan de studie der meer profane wetenschappen gewijd ging nu heel en al over op die strenge vroomheid en ascesis, welke men in dien tijd met den naam van conversio bestempelde en zijn panegyrist kon in waarheid zeggen: *Ita vixit ut non tam magister literarum quam episcopus animarum merito dici posse videretur.*

De uren van zijn leerambt werden zoo beperkt, dat hij een goed deel aan gebed en stille overweging kon wijden; hij gaf zijn geld aan de armen en hij kastijdde zijn lichaam door streng vasten tot volslagen vermagering toe.

Geen wonder, dat de Abten en Oversten der kloosters hem tot zich zochten te trekken; zijn vertrek zou dan ook spoedig gevolgd zijn, had de bisschop van Doornik hem niet bij de St. Martinuskerk aldaar een kloosterwoning aangeboden.

Dit gebeurde in het jaar 1092.

Omstreeks dezen tijd moet Ailbertus hem als scholasticus aan de Doorniksche school opgevolgd zijn.

In 1095 nam Odo op raad van zijn vriend, den Abt Haimerich van Anchin (een Benedictijner Abdij bij Douai) den regel aan van Benedictus en spoedig daarop dien van Clugny. Men leefde in het klooster van St. Martinus zeer armoedig en ver-

smaadde alle weelde, zelfs in de kerk. De studie werd er ernstig beoefend, meer nog de kloostertucht en het streven naar hooge heiligheid en volmaaktheid.

De werkkring van Odo beperkte zich niet tot het enge klooster; hij predikte vaak in de stad en heele huisgezinnen werden in kleine kloosters veranderd.

Deze omstandigheden verklaren ons ten volle zoowel den zielenijver van Ailbertus en zijn voornemen om, op het voorbeeld van Odo, op zijne beurt het kloosterleven te omhelzen en meerdere kloosters te stichten, als ook het vertrek zijner broeders Thyemo en Walgerus, de ridders van Antoing, waar het woord van Odo en later van Ailbertus wel zijn vollen weerklank in het vrome gezin van Amoricus zal gevonden hebben.

De verdere levensgeschiedenis van Odo is voor ons minder belangrijk. In het jaar 1105 werd hij met algemeene stemmen tot bisschop van Kamerijk gekozen ter vervanging van den Simonistischen bisschop Gaucher, maar besteedde den bisschoppelijken zetel slechts in het jaar 1106 om hem, wegens zijne weigering van investituur onder Keizer Hendrik V, weer zeer spoedig te verlaten. Hij stierf te Anchin in 1113. Zijne schriften zijn uitgegeven in Migne P. P. Lat. CLX 1053. (Zie verder Wetzer und Welte's Kirchen-Lexikon IX).

Zeer belangrijk voor de verklaring van bovengenoemde conversie, (zooals bijv. bij Embrico en zijn gezin) is de peroratio in de lijkrede op Odo, gehouden door den abt van Anchin, Amindus de Castello; wij vinden ze bij de Bollandisten, Acta Sanctorum; Junius, Tomus III.

„Toen was het alsof een nieuw licht oprees „over deze streken; op het hooren van zijn woord „bekeerde zich het volk tot een kloosterlijk leven. „In den huwelijken staat zag men met beider „toestemming heilige echtscheidingen; door het „zwaard van het woord Gods werden vaders van „zonen en zonen van hunne ouders gescheiden, „en zooals ten tijde der Apostelen brachten de „geloovigen de opbrengst hunner bezittingen tot „gemeenschappelijk gebruik der kerk; jongelingen „en maagden, oudere en jongere mannen wierpen „als om strijd den last der wereldsche goederen „verre van zich; alsof zij reeds niet meer tot deze

„wereld behoorden, zoo brandden zij van verlangen zich los en vrij ten hemel te verheffen. De „stad was hun een kerker, het klooster een paradijs.”

Deze woorden van den Abt kenschetsen levendig dien tijd van weergalooze geestdrift voor de ideale

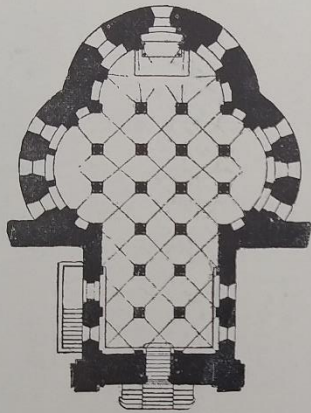
opvatting van een godvruchtig leven, een leven, waarvan de strenge kloostertucht in het verborgen, de kruistochten in het openbaar, de hoogste uitdrukking waren.

Was Ailbertus Architect?

Volgens onze Annalen bouwde Ailbertus eerst de kapel van St. Abedardus te Doornik en later een klooster te Elsbeck; verder in 1107 te Rolduc eene kerk of het koor eener kerk in steen met

lijke kerk is van de hand van den genialen priester Ailbertus. Op bl. 41 van de Annales (uitgave van Lavally) staat bij 1130.

„Fridericus huius ecclesiae praepositus exaltavit „sacrarium et obduxit vertigine lapidum sicut a

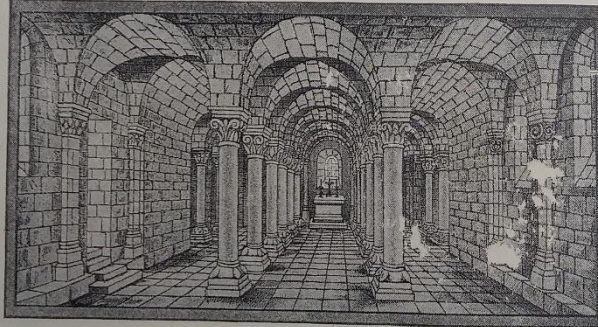

Grundplan der Crypte.

steen gewelf. *Exerit sanctuarium ex materia lapidum desuper lapidibus obductum*, en „*comminuit sacrarium*”.

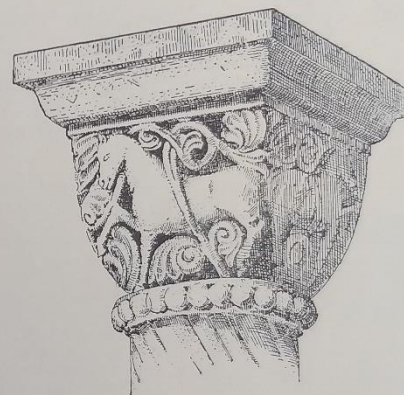
De woorden *sanc-tuarium* en *sacrarium* zijn niet duidelijk en beteekenen ons inziens niets anders dan kerk of bedehuis.

In 1108 bouwt Ailbertus met hulp van Embrico de heerlijke nog bestaande crypte van Rolduc

Crypte van Rolduc.

en legt de fondamente van een klooster in Longobardischen stijl. Ook het heele plan onzer heer-

Zuilen der Crypte.

„fundo constat informatum, voluntatem habens constructum de „monasterio, sed „tandem *exaltatus* a „solo pro altitudine „hominis staturae „fuit murus” en bladz. 49 bij het jaar 1138 „Johannes exaltavit murum ex utraque parte absidum”.

Deze volzinnen zijn voor ons het onweerlegbaar bewijs, dat Ailbertus niet alleen de crypta gebouwd en voltooid, maar tevens kerk

en klooster ontworpen en althans enkele muren op manshoogte in steen opgericht heeft.

In de *Bulletins de la société historique et littéraire de Tournai*. Tom. 14 p. 210 wordt dit

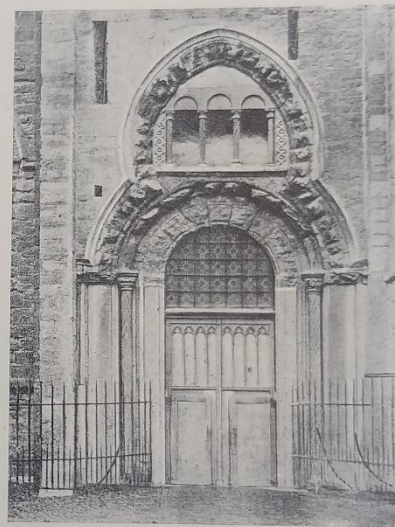
Zuilen der Crypte

laatste, het ontwerp der kerk, niet vermeld en zijn de woorden der annalen *construxit curtim ecclesiae* zeer verkeerd vertaald door: et bâtit le *cloître* de l'église, terwijl er slechts sprake is van een hoeve aan het klooster toebehoorend.

In hetzelfde tijdschrift worden de punten van vergelijking besproken tusschen de crypta van Rolduc en de cathedraal van Doornik, hoofdzake-

lijk de gelijkvormigheid der kolommen in voetstuk en kapiteel.

De schrijver besluit: De tous les faits rapportés dans l'histoire d'Ailbert, ceux qui nous prouvent, qu'il avait des connaissances très-positives en architecture ne me paraissent pas les moins intéressants; car ces connaissances il ne pouvait les avoir acquises qu'à l'école de Tournai et il en résulte avec évidence, quand on considère l'élégance de la crypte de Rolduc que l'école du chapitre de Tournai ne le cédait sur ce point à aucune autre à cette époque.

Portaal der Cathedraal van Doornik.

O ver de stichting van Claire-Fontaine.

Wij beperken ons tot de volgende aanhaling uit de „*Bulletins de la Société historique et littéraire de Tournai* p. 210 et 211”:

„Quoique le pieux Ailbert soit aussi bien le „vrai fondateur de l'abbaye de Claire-Fontaine „que de celle de Rolduc, on n'a pas conservé „avec autant de soin dans la première le souvenir „du fondateur que dans la seconde.

„Claire-Fontaine était située à trois lieues de La „Chapelle, dans le diocèse de Laon. La chronique

„de Rolduc nous apprend que la première con- „cession de terrain qui fut faite pour cette fonda- „tion, consistait dans une portion de bois d'un „mille de circonférence, qu'Ailbert commença à „défricher aidé de deux compagnons seulement.

„Dans la Vie de saint Norbert, par Louis-Charles „Hugo, on rapporte, d'après Herman (1), qu'Albert offrit l'établissement qu'il avait fondé à l'abbé

(1) Des miracles, livre III c. 15. Histoire de saint Norbert de L. C. Hugo, page 145.

„Hugues qui l'accepta. Cet Albert est bien notre „Ailbert, dont le nom est orthographié de la même „manière à l'article Rolduc dans le Dictionnaire „des abbayes, de l'abbé Migne.

„Hugues ayant donc accepté la propriété de „Claire-Fontaine en fit un franc-alleu de l'abbaye „de Prémontré, et il s'adressa ensuite à l'évêque „de Laon, Barthelémi, pour régulariser la fonda- „tion commencée par Ailbert. Le prélat accueillit „favorablement cette demande, et fit une charte „en 1130 qui est regardée comme l'acte de fon- „dation de Claire-Fontaine.

„La Gallia christiana nous apprend que le dona- „teur du terrain concédé à Ailbert, qu'elle nomme „Albéric, a été Guido de Guise, et qu'Ailbert

„aurait offert l'établissement qu'il avait fondé et „où il menait, en habit de clerc, une vie érémi- „tique, à saint Norbert qui l'aurait alors refusé. „Mais après la mort d'Ailbert, le Saint, à la prière „de Barthelémi, évêque de Laon, accepta, comme „alleu, la terre donnée par Guido; et en 1126, „comme il s'y était rendu pour consacrer une „chapelle qu'on y avait construite en l'honneur de „saint Nicolas, Machanie, veuve de Guido, ajouta „à ce qu'avait donné son mari, tout ce qu'elle „possédait au même lieu.

„Cinq ans après, toujours d'après la Gallia „christiana, Hugo, abbé de Prémontré, aurait érigé „Claire-Fontaine en abbaye de l'ordre, et Barthelémi „aurait fait la bénédiction du premier abbé en 1131.”

Het Standbeeld van den Eerbiedwaardigen Ailbertus, Stichter van Rolduc.

DAAR rijst het slanke gedenkteeken op het schil-
derachtige voorplein tusschen het lichtgroene
gebladerte der platanen, met de donkere coniferen tot
achtergrond. Gehouwen uit den harden steen van St. Joire,
wedijvert het met 't marmer en ivoor in heldere blankheid.

Op de voorzijde staat levensgroot het beeld van den
eerbiedwaardigen Ailbertus, met het gelaat naar de door
hem ontworpen kerk en krocht; de voorstellingswijze
beantwoordt volkomen aan hetgeen de Annalen ons van
zijn uiterlijk en zijn karakter, zijn leven en zijn werken
geboekt hebben.

Het voetstuk waarop de buitengewone vereerder der
H. Drievuldigheid (bl. 13) staat, wordt geschraagd door
eene trits van kolommen; de opgeheven rechterhand
toont, evenals het beroemde beeld der H. Cecilia te
Rome, drie opgestoken vingers, terwijl de linker de kerk
van Rolduc draagt, in wier architectonische vormen,
zoowel als in het drievoudig koepelbaldakijn, de symbo-
liek der Drievuldigheid sprekend is weergegeven. De Pries-
ter met zijn edel, verstorven wezen staat er blootsvoets,
gekleed in tunika met kap, gelijk hem de Annales schil-
deren (bl. 11, 13, 19).

Op den achterkant is boven in bas-relief het wapen van
het Huis aangebracht, namelijk de Boodschap des Engels,
terwijl beneden is voorgesteld, hoe Ailbertus met zijn
twee broeders bij hunne aankomst te Rolduc dankend
nederknielen ter plaatse, waar later kerk en crypte zouden
verrijzen, en aandachtig luisteren naar de geheimzinnige
melodieën der Engelen en het luiden der klokken (bl.
14 en 17). De prachtig uitgewerkte figuren vereenigen in
kunstvolle harmonie de strenge Romaansche vormen met
de liefelijke uitdrukking van Fra Angelico's engelen en
madonna's. Het opschrift aan deze zijde is: Anno Domini-
cae Incarnationis 1004 ingressus est locum hunc Ailber-
tus sacerdos; terwijl aan den rechterkant van het monu-
ment de volgende woorden gegrift staan: Venerabili
Ailberto sua Roda nono exoriente ab origine saeculo
posuit IV Id. Jul. MCMIV.

Heestgedicht met zang en levende beelden.

Inleiding.

Ps. 131. *Memento Domine, David.*

Analogische en dichterlijke toepassing van den tempelbouw van Jeruzalem op de stichting van Rolduc.

Koor met orkest.

Muziek van H. NILLESEN.

Gedenk, o God, uw David en zijn trouw
Zijn eindloos zwoegen voor uw tempelbouw.
Gedenke toch, hoe uw dienaar lang te voren
Met eenen eed beloofd en dier gezwoeren
Aan Jacobs' God, den Heer van 't erfverbond,
Het heilig woord gesproken uit zijn mond:
De schaduw van mijn huis zal mij niet dekken,
Ter peluw zal ik 't moede lijf niet strekken,
Geen rust gun ik aan 't afgetobd gemoed,
Aan 't oog geen slaap, hoe weldoend zoet,
Tenzij voor U, o God, verhoor mijn bede!
Een woon ik vinde in Sions heilige stede!
Uw bondskist was, wij hebben het onthouwen,
Zoo lang voor dezen in Ephraïms landouwen.
Wij vonden haar in 't bloemrijk veld van 't woud.
Maar nu genoeg gekreten en gerouwd!
Nu 's Heeren tent daar prijkt op Sions tinnen,
Nu trekt verheugd zijn woonplaats binnen.
Buigt voor Jehovah's troon uw aangezicht.
Ga op, o Heer, ter woon, U opgericht,
En rust en spreid uw tent uit in ons midden!
De schaar der priesters, die eens daar bidden,
Omkleed ze g'nadig met gerechtigheid!
En juiche in heiligheid, de jeugd door U geleid.

(Vrij naar Vondel).

Eerste Beeld.

Ailbert verlaat het kasteel van Antoin en vertrekt onder den regen zijns vaders naar Doornik.

Eerste koor. Ps. 62. „*Deus, Deus meus*”.

Arie:

Muziek van H. NILLESEN.

O God in 't krieken en genaken
Des dageraads, als ik
Aanschouw den eersten blik
Van 't licht, begint mijn hart te ontwaken
En blaakt van liefdegloed
Voor U, mijn jong gemoed.
Mijn ziel heeft naar de waterbronnen
Naar God gedorst met smart;
Mijn opgetogen hart
Van groot verlangen overwonnen
Als een woestijne naakt
Naar U, o God, gehaakt!

(Vrij naar Vondel).

VOORDRACHT.

In 't roemvol stift, waarheen een keur van jongelingen
Uit alle landen stroomt op Meester Odo's faam,
Daar wordt in strenge tucht, in 's levens prille lente,
De rijkbegaafde knaap naar geest en hart gevormd.
Geen aardsch genot kan meer zijn hart bekoren.
Hij kent geen and're vreugd dan wetenschap en deugd,
En zweert met dieren eed zijn leven trouw te wijden
Zijn Heiland en diens kerk, ver van het aardsch gewoel.

Tweede Beeld.

Ailbertus wordt door Oda in de letteren onderwezen.

Arie met koor volgens RACINE (ATHALIE).

Muziek van B. A. POTHAST.

O 'zalig, zalig duizend keer
Het kind dat God zoo teer bemint!
De knaap, die luistrend naar den Heer,
In hem zijn steun en trouwen leidsman vindt!

Ver, ver van 't aardsch gewoel,
Siert hem der Englen deugd,
En prijkt in glans van hooger sferen;
Hij vlucht der boozen lust en vreugd;
Geen smet zal ooit zijn reine ziel onteeren.

Koor. O zalig, zalig duizend keer,
gd, die God bemint en luistert naar zijn leer.

Zoo ontluikt op ranken steel,
In het dal bij frissche bronnen,
'n Leliekelt in blank fluweel
En baadt in dauw gekoesterd door de zonne.

Koor. O zalig, zalig enz.

VOORDRACHT

Ailbert groeit op: door God als Samuel verkoren
Tot leider van zijn volk, slijt hij zijn lieve jeugd
In 't stille heiligdom. Weldra verrijkt met kennis,
Neemt hij, Gods priester nu, aan 't wijdberoemde stift,

Niets zoekend dan Gods eer, de taak van Odo over,
En straks!... Hoe meldt zijn naam de loftrumpet der

Die verder, verder steeds zijn deugd, zijn wetenschap
[faam
[verkondigt,

Zijn needrigheid ten spijt! In arme kloostercel
Wil hij nu Gode alleen geheel zijn leven wijden.
Hij bouwt het klooster... maar hoe vaak straalt voor
[zijn oog

Een heerlijk heiligdom in afgelegen streken,
Dat 's priesters hart bekoort en machtig steeds hem trekt,
Zoo machtig eindelijk, dat hij aan 's hemels wenken
Geen weerstand bieden kan.

Derde Beeld.

Visioen. Verschijning van Rolduc en zijne omgeving.

Arie en koor. Muziek van B. A. POTHAST.

Gegroet, o huis, mijn ziele juicht,
Zoo vaak mijn oog u mag aanschouwen!
Mijn ziele smacht naar d'heuvelnkling,
Waarop gij troont in vreemde gouwen.

Heil mij, als ik u vinden mag,
O bloemrijk bergvlak, frissche bronnen,
O wilde wouden, door mijn hand
Rondom deez' woon eensdaags ontgonnen!

Koor. Heil, Rode, heil! Uw stichter komt!

VOORDRACHT.

De trouwe dienaar Gods, de dienaar des Drieënen,
Grijpt nu ten pelgrimss'af en door zijn woord bekeerd,
Beg'leiden hem zijn broërs, Thyemo en Walgerus.
Daar trekt het drietal heen, waar God hen leiden moog,
Doorkruisen 't oeverland, dat Maas en Rijn besproeien,
Maar nergens doemt het op, het oord zoo vaak aanschouwd
In Vlaanderenland, dat staag nog zweeft voor 's pelgrims
[oogen,

Totdat hij, zwervens moe, aan d'hooge burchtpoort klopt
Van d'eedlen Saphenberg. Deez' luistert naar zijn bede:
In 't land van Rode nu te zoeken d'heilige plek,
Waar 't nieuwe heiligdom op Gods bevel moet rijzen.
Zij stijgen d'heuvel op, — en ziet, ter plaatse zelf,
Waar thans de crypte staat, ontvouwt zich aan zijn oogen
In trouwe werkelijkheid het beeld van 't visioen:
Een bergvlak rijkbegroeid en bosschen allerwegen
En rechts en links van 't vlak, als linten zilverwit,
De beide beken, die, aan kille bron ontsprongen,
In dartel, stoeiend spel zich storten in het dal.
Hoe juicht zijn ziele nu! Hoe dankt hij den Drieëne!
Hij valt ter aarde neer! En hoort, o wonder, hoort!
Daar galmen uit den grond verrukkelijke tonen,
Een plechtig klokgelui, tot teeken dat daar eens
In diepe krocht en kerk ontelbaar vele malen
Het bloed des Offerlams zal stroomen eeuwen lang!

Vierde Beeld. (a.)

Hilbertus betreedt met zijne twee broeders het terrein van Rolduc en herkent de plaats van het visioen.

Koor van Engelen. Muziek van B. A. POTHAST.

De klokken luiden, 't Engelenkoor
Begroet 't gezegend oord,
De klokken luiden, eeuwen door
Daalt 't menschgeworden Woord
Bij klokkenklank op d'aarde neer!

Vierde Beeld. (h.)

Groep van Engelen.

Duo en koor.

Muziek van HÄNDEL.

Groep van Engelen.

Ziet, hij komt door God geleid,
Engelen, daalt op aarde neer!
Hier heeft God zijn woon bereid!
Klinkt, bazuinen, looft den Heer!

VOORDRACHT.

Geen talmen nu, geen rust! Fluks hand aan 't werk
[geslagen.
In 't donkre woud weergalmt de doffe slag der aks
Op beuk- en eikenstam en weldra ziet men rijzen
De houten biddkapel, waar Ailbert nu voor 't eerst
't Altaargeheimnis viert ter eere des Drieënen,
Ter eere van de Maagd en d'Engel Gabriël.

De mare klinkt door 't land: een heilige is gekomen!
 En menschen talloos veel in bonte mengeling,
 De leenheer met zijn volk en edelknaap en maagden
 En priesters vroom van zin, 't stroomt alles herwaarts;aan,
 Te hooren 't woord des heils, verkondigd door den
 [Priester!

Zoo stroomde 't volk eens saam bij d'oeveren der Jordaan,
 Toen 't woord des Boetgezants weerklonk door de
 [woestijnen.

Vijfde Beeld.

Ailbertus leeraart het volk.

Choraal.

Muziek van H. NILLESEN.

„Hoe schoon zijn de paden van hen, die der aarde vrede
 [verkonden!
 „Hun woord brengt ons heil en vertroost onze ziel en
 [heelt hare wonden.”

VOORDRACHT.

In armoe leefd' hij ginds, in armoe leeft hij hier.
 Als zijne bruid verloor die nazaat der „baroenen”
 De schamele armoe zich en zwoer haar liefde en trouw.
 Den rijke bood hij gul, al wat hij op kon disschen,
 Maar meer den troost der ziel dan keur van spijs of drank.

Doch 's Priesters lieveling — 't was de arme in zijn lompen,
 En wie in zorg en leed den lieven Heiland leek,
 Die arm lag in de krib, geen steen vond om te rusten,
 En de armoe bracht ten troon, toen hij op 't schand-
 [hout stierf,
 Dien drukte hij aan 't hart, dien noodde hij aan tafel,
 Dien gaf in wreedten nood hij 't laatste brokje brood
 En wierp bij sneeuw en ijs, wanneer de Noordwind
 [gierde,
 Hem d'eigen mantel vaak om 't nakend, bevend lijf.

Zesde Beeld.

Ailbertus deelt brood uit aan de armen en reikt hun zijn eigen mantel toe.

Arie.

Muziek van F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY.

Wees klein voor den Heer, heb de armoe lief,
 Zij loont in den Hemel, wien ze hier ontrief.
 Deel uw brood met den arme en min hem teer
 Gij mint in den arme uw God, uw Heer!
 Wees klein voor den Heer, heb de armoe lief
 Zij loont in den Hemel wien ze hier ontrief.
 Wees klein voor den Heer, heb de armoe lief!

VOORDRACHT.

„Zoek eerst het hemelrijk”, zoo sprak de Zaligmaker,
 „En 't and're wordt u toegeworpen”.
 Daar komt uit 't dal der Aar, die kronkelt tusschen
 [heuvlen,
 Bepareld met 't koraal, dat daar in trossen gloeit
 Aan ranken rijk belaañ, een man van grooten roeme;

Zijn naam is Embrico. Hij wil met heel 't gezin,
 Aan Ailbert's leiding trouw, een kloosterleven voeren.
 Geheel zijn have en goed legt hij in 's priesters hand,
 En treedt met gade en kroost in 't pas gebouwd
 [klooster,
 Om, 't wereldsch leven moe, in boete en in gebed,
 In heilige eenzaamheid, voor God alleen te leven.
 't Armoedig huis beviel den rijken broeder niet.
 De kleine bidkapel, in harden nood verzeen,
 Verdwijnt, en ziet! Nu bouwt Ailbertus 't meesterstuk,
 De wonderschoone krocht, die nog na tal van eeuwen
 Van 's Priesters hoogen geest getuigt, een juichtoon wekt
 Bij 't dankbaar nageslacht, dat starend op die muren,
 Eens Meester Ailbert's roem vereeuwen zal in 't beeld,
 Dat op het voorplein prijkt.

Zevende Beeld.

Ailbertus met Embrico haamt de crypte.

Koor.

Muziek van „Joseph” van MÉHUL.

Dauwt nu, o heemlen, dauwt op onz' beden
 Stroomen van zegen op 't heiligdom!
 Geef aan den jongling reinheid van zeden,
 Krone van eere aan den ouderdom.

VOORDRACHT.

Daar staat het heiligdom. Maar nog had d'hand des
 [Bisschops
 Met heil'gen olie niet het kerkgebouw gezalfd
 En Gode toegewijd. 't Was winter reeds, streng winter.
 Toch stroomt van heinde en verre een dichte menschen-
 [schaar,
 Op 't feest van Sint-Lucie, de kloosterpoorte binnen.
 Daar zit in plechtgewaad, aan d'ingang van de krocht,
 Obbert, Bisschop van Luik, en Keulen's Aartsdiakens,
 Bruno, Bisschop van Trier, en, in het staal gesespt,

De grijsgelokte Graaf, naast hem in 's levens lente
 Zijn blonde zoon Adolf, — en in hun midden knielt
 De vrome Ailbertus neer en luistert naar de woorden
 Van Adelbert den Graaf, die plechtig afstand doet
 Van zijn bezittingen, ze schenkt aan God den Heere
 En aan de zoete Maagd en d'Engel Gabriel.
 't Beschreven perkament werd onder Obbert's zegel
 Ailbertus toegereikt. Dat was een gloriëdag,
 O pas gebouwd Rolduc!

Achtste Beeld.

De graaf doet plechtig afstand van zijn bezittingen bij gelegenheid van de wijding der cunfte.

Koor.

Muziek van Van BEETHOVEN.

Nu juich, Rolduc, hef aan uw zangen,
 Uw zegelied hef aan, hef aan!
 'k Zie 't volk reeds naaden in juichende rangen,
 'k Zie zalvend reeds uw kerkvoogd staan!
 Hoe klopt, Ailbertus, U 't harte zoo blijde!
 Hoe zegent God uw pelgrimstocht!
 Wij juichen blijde op 't eeuwgetijde,
 Volvoer, Rolduc, uw zegetocht!

VOORDRACHT.

Dat was een gloriëdag,

O pas gebouwd Rolduc.

Maar dacht gij 't, dat, wanneer, bij 't wentelen der

[eeuwen,
 De tijd voor d'achtsten keer den wijden eeuwkring sluit,
 Dat op het roemrijk spoor dier eedle priesterschare
 Van Keulen, Luik en Trier, bij 't wijdingsfeest vergaard,
 Dat dan een Prins der Kerk, de Kardinaal-

[Aartsbisschop

Van 't Noordelijke Room, (1) en aan zijn zijde hij,

Die 't roemrijk pallium thans draagt in Neerlands

[kerke (2)

En d'eedle Kerkvoogd, die nu op den Luikschen stoel

Obbert heeft opgevolgd (3) op 't woord van Roer-

[monds kerkvoogd, (4)

Uw vader teer bemind, vereenigd in uw huis

Uit liefde tot de jeugd, dien dag herdenken zouden?

O dacht ge 't, Priester, Gij, zoo nederig van zin,

Dat op dien jubeldag in onze vreugd zou deelen

's Lands eedle Koningin en zenden haar Gezant (5)

En brengen aan ons Huis haar koninklijke groeten?

Dat Hij aan wiens beleid de zaak van d'Heiligen Stoel

In 't land is toevertrouwd, (6) des Opperpriesters zegen

Ons heden brengen zou? Dat zij, die bij den Troon

Aan Wilhelmina's zij ons vaderland regeeren, (7)

Of in ons dier Gewest bekleeden Hare plaats, (8)

Aan uw Rolduc, Ailbert, hun hulde zouden bieden?

Schrijf, schrijf, Rolduc, in goud deez' dag in uw kroniek!
 En klinke opnieuw ons lied den edelen ter eere
 Uit volle borst, in dank voor zooveel eerbetoen.

Koor.

Nu juich, Rolduc, hef aan uw zangen enz.,

VOORDRACHT.

Maar is het wet, helaas, dat vreugde steeds met leed
 Moet wisselen op deez' aard? En dat bij 't heiligst

[streven

Oneenigheid zoo vaak in kiem het goede smoort?

Het duurde dan niet lang, of Ailbert, de arme priester,

Geraakte in droev'gen strijd met Broeder Embrico,

Die steeds naar rijkdom streefde en luister der ge-

[bouwen,

Daar 't hem niet mogelijk was, den vroegren edelman

Tot strenge kloostertucht en armoë te bekeeren,

Neemt hij een hard besluit: hij zegt vaarwel aan 't Huis,

Waar heel zijn ziel aan hing, maar met een bloedend

[harte

En tranen in het oog. Met zijner broedren twee

Vertrekt Gods trouwe knecht en richt d'onwisse schreden,

Werwaarts de goede God het drietal voeren zou.

(1) Zijne Eminentie Antonius Fischer, Kardinaal-Aartsbisschop

van Keulen.

(2) Monseigneur Henricus van de Wetering, Aartsbisschop van

Utrecht.

(3) Monseigneur Martinus Hubertus Rutten, Bisschop van Luik.

(4) Monseigneur Josephus Hubertus Drehmanns, Bisschop van

Roermond.

(5) Graaf A. de Marchant d'Ansembourg, te Amstenrade, vertegen-

woordiger van H. M. de Koningin.

(6) Monseigneur Rodolfo Giovannini, Auditeur der Nunciatuur.

(7) Zijne Excellentie Mr. J. A. Loeff, Minister van Justitie.

Zijne Excellentie Mr. J. J. S. Harte van Tecklenburg, Minister

van Financiën.

Zijne Excellentie J. W. Bergansius, Minister van Staat, Minister

van Oorlog.

(8) Zijne Excellentie Jhr. mr. G. L. M. H. Ruijs de Beerenbrouck,

Commissaris der Koningin.

Negende Beeld.

Ailbertus vertrekt met twee zijner kloosterbroeders.

Trio.

Muziek van „Joseph” van MEHUL.

1. O mijn Rolduc, o heilig, dierbaar oord,
 Vaarwel, vaarwel, ik ga nu henen!
 Wie zou niet weenen
 Bij 't hooren van dit afscheidswoord?
2. Met U, o Vader, gaan wij henen,
 Vaarwel, Rolduc, o dierbaar oord!
1. Ik ga nu heen, maar 's Heeren oogen
 Zij blijven rusten op dit huis;
 Wilt, Broeders, wilt uw tranen drogen,
 De glorie groeit uit leed en kruis.
2. Geen tranen zullen hem bewegen
 Te toeven bij zijn kroost,
 Geef, vader, geef uw zegen,
 Dat is onze een'ge troost.
 O ik bemin u nog zoo teeder
 God zegene u, o mijn Rolduc!
 Och, eenmaal, eenmaal keer ik weder,
 Dan zie 'k u weer in volle g'luk!

(Het orkest speelt zacht: „Adieu Rolduc, séjour de mon
 [enfance.”)

VOORDRACHT.

Zij trekken moedig heen, de drie, steeds verder, verder,
 Tot aan den donkren zoom van 'n ondoordringbaar

[woud

Nabij de stad Laon. En waar in 't diepe duister

Een heldre zuivre bron haar zilvren stralen schiet,

Daar bouwt in 't eenzaam woud Ailbertus 't nieuwe

[klooster

En heet het Klaar-Fontein. Daar leeft hij ongestoord

De wijdberoemde man in boete en in gebeden,

Der wufte wereld vreemd, den menschen niet bekend,

Maar wel den englen Gods, die vaak uit d'hemel daalden

Naar d'eenzaam' stille kluis, om hemelzoeten troost

Te spreken in zijn hart, dat nog van heimwee smachtte

Naar 't dierbare Rolduc. Ook zij, die op deez' aard

In vuurge liefde Gods der Englen leven leidden,

Zij kenden 't eenzaam oord, waar zooveel deugd nu

[school;

Norbertus, Genneps zoon, die dikwijls hier verwijde,

En die — gij kent het feit — eensdaags in onze krocht

De spinne nuttigde met 't heilig bloed des Heeren,

Trok vaak om troost en raad naar d'heilgen priester
[heen;
En wie zal melden wat geheimnisvolle tale
Van beider lippen vloeide uit 't vlamvend priesterhart?
Zoo leefde Ailbertus stil, zoo leefde hij elf jaren.
Toen voelde hij 't: niet lang zou d'arme banneling
Meer toeven op deez' aard. Hij was ook reizensmoede
En zocht in d'eeuwigheid een blijvend rustverblijf.
Des dreef hem machtig aan een heilig zielsverlangen
Zijn broeders weer te zien en zijn geliefd Rolduc.
Ailbert aanvaardt den tocht. Hem wachten vele rampen;
Zoo werd hij eens door hem, waar hij te gaste was,
Van diefstal zwaar beticht. Hij hoorde reeds het vonnis
Dat hem ter folterbank, o schande! streng verwees,
Van 's roovers lage list een niet te redden offer.
Hij zweeg als 't godd'lijk Lam eens voor zijn rechters
[zweeg.
Maar ziet, daar staat eensklaps voor 't aangezicht der
[rechters
Het wilde, woeste paard, ontvlucht uit 's roovers hand,

Toomloos maar zoo gedwee, alsof een hand het mende
Een hoogre, onzichtbre hand. De rechters staan verstomd,
Zij vallen schaamrood neer en bidden om vergeving;
Ailbert hervat de reis en trekt naar Saphenbergh,
Waar hij den jongen graaf noch eenmaal wil begroeten
Voordat hij sterven zal. Maar, ach, te Sechtem reeds
Valt hij in zware koorts, hij vraagt een waterteug
Uit koele en diepe bron om d'heeten fellen gloed,
Die door zijn lichaam vaart, een oogenblik te koelen,
Maar in des dienaars hand verandert 't kille vocht
Tot driemaal toe in wijn, en allen zagen 't wonder
En allen knielden neer voor d'heilgen dienaar Gods,
Die stervend nederlag. Hij sprak zijn laatste bede:
O God, nu sterf ik ver, ver van mijn dierbaar huis
Zoo graag noch eens gezien en waar ik vurig wenschte
Te rusten in het graf, totdat de jongste dag
Mijn assche wekken zou ten eeuw'gen, eeuw'gen leven,
O God, bewaar dat Huis in reine, trouwe leer,
In reine zeden ook, in voorspoed en in vrede
Nog eeuwen, eeuwen door, tot 't verste nageslacht.

Ailbertus sterft.

Koor.

Muziek van „Joseph” van MEHUL.

God, o mijn God, verhoor mijn bede,
Mijn laatste stonde slaat. Dra zaleen eeuwge vrede
Verkwikken mijne ziel, die naar den Heere smacht,
Mijn God, als gij niet wilt, dat ik nog zie mijn Rode
En bij mijn broedren ruste in stille, stille nacht,
Ik kus uw vaderhand, aanbid uw hooge macht,
Zal rusten, ver van daar en onder vreemde zode,
Maar geef Rolduc, mijn God, uw steun en kracht
o, God dan rust ik zacht!

VOORDRACHT.

Ailbertus stierf. Zijn ziel, een zuivre, blanke duive,
Steed op tot haren God, en uit zijn lichaam stroomt,
O wonder, balsemgeur, die heel 't vertrek doorwaasmend,
Een hemelzoeten troost in aller harten stort;
En allen loven God, en bang, of uit hun handen
Die schat soms werd ontruikt, begraven zij met spoed
In 't kleine heilgdom den vromen, heil'gen Priester.
En niet vermocht de Graaf vervullen Ailbert's wensch:
Te bergen in zijn krocht het stoflijk overblijfsel.

En jaren vloten heen en rijgden eeuw aan eeuw,
Acht eeuwen.... Eindelijk werd des stervenden verlangen
Vervuld en in de krocht door 's Meesters hand gebouwd
Verbeidt in zaalge rust het eerbiedwaard gebeente
Des Heeren grooten dag, den jongsten dag op aard.

Acht eeuwen zijn voorbij! Acht eeuwen heeft uw bede,
Uw voorspraak bij uw God, uw Huis bewaard, bevrijd
Voor onherstelbre ramp en schrikbre ondergang!
O zie, des brengt Rolduc U heden dankbre hulde!
Des rijst uw beeltenis en slaan wij biddend 't oog
Naar 't blijvend vaderland, naar d'eeuw'ge hemelzalen!
Maar ach, geen sterflijk oog mag schouwen in het licht,
Dat uwe ziel omstraalt in 't rijk der zaligheden.
Toch rijst gij voor ons oog op dezen jubeldag,
En 't is of uit den nacht der acht vervlogen eeuwen
Wat groots en edels ooit uw Rode eens heeft geteeld,
Nu opdoemt uit 't verleên, zich om U schaart, Ailbertus,

Verzinkt voor den geest, die slechts door 't stoflijk beeld
't Onstoffelijk' bereikt.

Ik zie der Deugden schaar door uwe hand, o priester,
Gevoerd naar deze streek: 't Geloof met 't stralend kruis,
De Hoop, die 't anker werpt aan zaalge hemelstranden,
De Liefde, die haar gloed aan aller liefde bron
Aan 't godlijk hart ontsteekt; de smettelooze Kuishheid
Met blanken lelietak, de schamele Armoe zelf,
Des hoogen Konings bruid in deerniswaarde lompen,
De Rouwe aan hare zij, die aan den voet van 't kruis
Des menschen zondenschuld beweent in vloed van tranen!
En naast der Deugden rei der Wetenschappen koor
Met Deugd en Kunst in bond, gevoerd naar deze woning;
De Godgeleerdheid, die in 't rijk der wetenschap
Den gouden scepter draagt, naast haar de Wijsbegeerte
Met zilvren diadeem, de Dichtkunst met haar lier
In schitterend goudgewaad, de Toonkunst met de harpe
De bouw- en schilderkunst, die na acht eeuwen fier
In 't rijk versierd Rolduc nog boogt op d'eedle mannen (1)
In wie uw geest, Ailbert, uw vrome zin nog leeft,
Ze omstuwen, Priester, U en wiuen U ter eere
Den eeuw'g groenen palm en heffen 't loflied aan,
En 't alleluia ruischt in vreugd en jubeltonen.

Koor. Händel. Messias

Alleluia!

Juich, jonglingschare en prijs onzen Stichter!

Alleluia!

Acht eeuwen waakte hij trouw

Beval den Heere zijn gebouw.

Bid, Priester, o bid God voor uw Rode

Eeuwen lang!

Ja eeuwen lang!

Alleluia!

(1) De hoogeerw. Heer M. Goebbels, Canonicus aan de Stifkerk te Aken, schilder der kerk.

Dr. P. Cuypers, Architect, aan wien de restauratie der kerk, het vervaardigen van het standbeeld, en andere werken te Rolduc toevertrouwd zijn geworden.